

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

JUNI 1978 – **JAARGANG IX** – **AFLEVERING 2**

Een grote zoon van Merendree : dokter Isaac-Joseph DE MEYER
(1786 - 1861). (Fotoarchief „Rietgaverstede“, Nevele.)

**Driemaandelijks berichtenblad
van de heemkundige kring**

HET LAND VAN NEVELE

JUNI 1978 — JAARGANG IX — AFLEVERING 2

**Verantwoordelijke uitgever : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE**

De heemkundige Kring „Het Land van Nevele“ heeft als werkgebied de gemeenten Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, Sint-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren-Deinze.

De vereniging streeft ernaar de studie van ons heem te bevorderen, de resultaten ervan te publiceren en actief bij te dragen tot de bescherming en het beheer van ons leefmilieu. Daartoe organiseert zij geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen. Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er gratis aan deelnemen.

Het jaarlijks te betalen lidgeld bedraagt 200 fr. (gewoon lid) of 500 fr. (erelid) en kan overgeschreven worden op 000-0627981-03 van „Het Land van Nevele“, Vosselarestraat 16, 9840 Landegem.

Bijdragen voor het Berichtenblad en andere briefwisseling dienen te worden toegestuurd aan J. LUYSSAERT, Veldestraat 8, 9841 MERENDREE.

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikel.

EEN GROTE ZOON VAN MERENDREE :

DOKTER ISAAC-JOSEPH DE MEYER

Hoe schoon was het dorp ! : Merendree 1786, hoe landelijk, hoe stil en rustig.

Zeker, in de hogere regionen werd een nieuwe tijd voorbereid ; de oude instellingen van het Ancien Régime werden ondermijnd. *Jozef II* begon zijn hervormingen tot een absolutisme. De oude adel was misnoegd, want zij zag zich van het bestuur uitgesloten. Een nieuwe adel, ambtenaren en industriëlen begonnen hun opgang. Ook de geestelijkheid was ontstemd, want de keizer-koster stelde hen heel wat beperkingen. *Jozef II* kende alleen de sterkte van de Staat en liet zich alleen leiden door de Rede. Met eeuwen geschiedenis en alles wat eigen is aan het volk hield hij geen rekening.

Zo groeide protest en oppositie in Vlaanderen, en begon het verzet tegen deze dwingeland. Zo groeide men naar de Brabantse omwenteling in 1789 : de tijd der Patriotten. Parijs juichte die opstand toe in het behoudsgezinde Vlaanderen, en lonkte reeds naar het opportune ogenblik.

Zeker, het pauperisme was sedert de Bourgondiërs tot aan de industriële revolutie een bestendige plaag in Vlaanderen.

Nu begon intensieve landbouwexploitatie op het platte land om zo het groot aantal kinderen voedsel te bezorgen (1).

In het oude dorp *Merendree*, dat reeds in 722 in de kroniek van Sint-Pietersabdij te Gent wordt vermeld, en reeds in de voorhistorische en de Romeinse tijd was bewoond (- in 1787 ontdekte men er een medaille van keizer Trajanus -) stond de tijd stil.

Toch had de Brugse Vaart die in 1751-1752 werd afgewerkt, het dorp grondig veranderd. Het dorp echter behield zijn eenheid, onberoerd door de stad Gent op 15km, en slecht verbonden met Zomergem, Lovendegem en Drongen.

Slechts één grote baan, die van Gent naar Brugge, via Zomergem, Knesselare, doorsneed de gemeente.

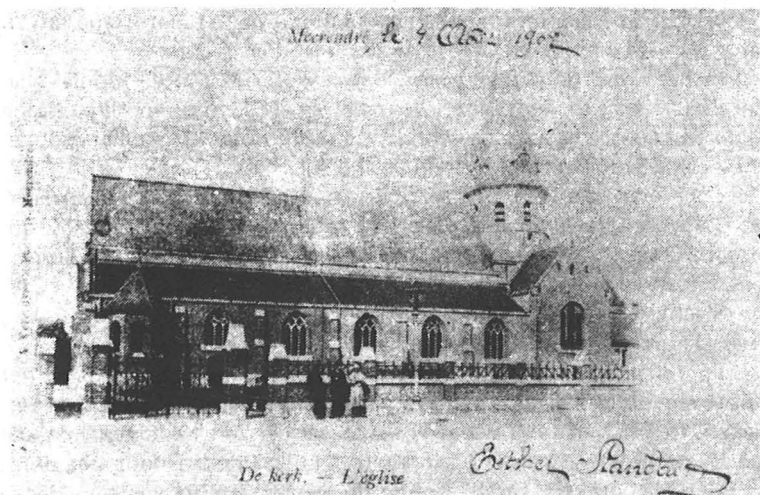
In 1801 waren er 2397 inwoners, die als landbouwers of in het huisweven, de schamele kost voor hun talrijk kroost trachtten te verdienen. In 1757 en 1767 waren er maar eventjes 241 weefgetouwen, die van 's morgens vroeg tot 's avonds laat klitsekletsten door het dorp.

Het bijzonderste kasteel behoorde aan de familie van den Hecke van Lembeke en was in 1783 het eigendom van J.-B. Kervyn van Lettenhove vader van de schrijver van l'Histoire de Flandre. In 1757 werd Pieter Herteleer burgemeester (2).

Op 24 augustus 1786 werd op een kleine hoeve *Isaac-Joseph* geboren. Zijn vader was Thomas De Meyer, zijn moeder Anna-Maria Seghers. Zeven kinderen kregen zij : het waren arme mensen die het moeilijk hadden, maar het waren eenvoudige en goede mensen. Vader was een oud-soldaat van de 7-jarige oorlog.

Jacob Sweerts was er reeds in 1776 de pastoor van die merkwaardige en zeer *oude kerk*. Het volk vertelde dat ze door Sint-Amand zelf was gesticht in de 7e eeuw. In het begin van de jaren 1800 zal men er heel wat wijzigingen aanbrengen. De toren, het portaal, het vroeger koor en de kruisbeuk waren van de 12e eeuw, maar de middenbeuk was uit de jaren 1500.

Wat moet het een mooie doopplechtigheid geweest zijn in deze vroeger eenbeukige romaanse kerk met het oude romaanse koor (-nu het portaal-) met de barokke koorbanken van de 17e eeuw, de kansel van 1698 en de mahoniehouten communiebank in Lodewijk XV-stijl, met de biechtstoel van Werner Wambach uit Gent, de gepolychromeerde beelden van de H. Radegondis en Sint-Rochus uit de 17e eeuw, en de vele heiligen uit de Grafleggingsgroep van 1762 : O.-L.-Vrouw, Sint-Jan, Maria-Magdalena, Jozef van Arimatea en Nikodemus, (3) en het mooie schilderij van van Cleef, de Verrijzenis van Jezus.

De kerk van Merendree rond de eeuwwisseling.
(Fotoarchief „Rietgaverstede“, Nevele).

Hoe fier moet zijn geleerde oom *Isaac Vyncke* geweest zijn wanneer hij als peter zijn voornaam Isaac aan de kleine dopeling mocht geven. Deze priester behaalde een eerste plaats aan de universiteit te Leuven en stierf als pastoor van Waregem einde 1800.

De kleine Isaac groeide op, en „de vonte smet“ : hij was een schrandere kereltje.

Met grote ogen luisterde hij naar wat de pastoor verhaalde over „Jezus die tol betaalde uit de muil van de vis“, een schilderij naar Rubens dat in de sakristie hing. Meer nog luisterde hij naar het verhaal van de patroonheilige de *H. Radegundis*, die zo innig verbonden is met de geschiedenis der Franken. Geboren rond 518, werd deze nicht van de koning van Thuringen door Chlotar (Clotarius), koning van Soissons en zoon van Chlodwig (Clovis) als buit meegebracht in het jaar 531, als meisje van 13 jaar, naar Athis bij Soissons in het christendom opgevoed. Chlotar was een echte bruiet, die weinig had van een christen, tenzij de vrees voor de hel : hij had zelfs de zonen van zijn broer gedood.

In 540 huwde hij haar, maar zij vluchtte voor deze moordenaar van haar vader, en werd teruggehaald. Ook haar broer liet hij vermoorden : dan verliet zij met zijn toelating -daar zij kinderloos bleven-, het hof, en werd door de heilige Medard van Noyon diakones te Saix in de Poitou en dan in de Lieve-Vrouwabdij (later de H.-Kruisabdij) van Poitiers opgenomen. Zij leefde lang bij de 200 kloosterzusters : en stelde er een ander als abdis aan. Hier studeerde zij o.a. de kerkvaders, en beoefende het koorgebed en de naastenliefde. In dit klooster dichte de priester Venantius Fortunatus de bekende hymnen „vexilla Regis prodeunt“ en „Pange lingua gloriosi“. Zij stierf op 13 augustus 587. De heilige Gregorius van Tours, die over haar schreef, vierde feestelijk haar begrafenis : „haar aangezicht was mooier dan leliën en rozen“. Zij wordt afgebeeld met een kroon aan haar voeten, en twee wolven, want zelfs de dieren gehoorzaamden haar (4).

Maar nog meer luisterde de kleine Isaak met aandacht, wanneer de pastoor de legende vertelde van de jonge heilige *Gerolf*, een jongen van zijn ouderdom. Deze zou tot de familie van de heren van Merendree behoord hebben en zou in 748 in de St.-Pietersabdij van Gent het vormsel uit de handen van St.-Elloi, bisschop van Doornik-Noyon, ontvangen. Bij de terugkeer vermoordde zijn peter hem in Drongen door een slag van zijn paard (5).

Na heel wat ontevredenheid en strubbelingen met Jozef II, is in 1789 de *Brabantse omwenteling* aangebroken. De echte sympathisanten voor Frankrijk en zijn revolutionaire ideeën zijn in Vlaanderen dun gezaaid bij het gewone volk.

De oorlogsverklaring van Frankrijk aan Oostenrijk op 20 april 1792

zou gans Vlaanderen in de woelige branding meesleuren. Hun orde-woord : „dépouiller la Belgique“ wordt letterlijk uitgevoerd door alles te plunderen, 80 miljoen frank belastingen - zesmaal de jaarlijkse belastingen-, en het in omloop brengen van de „assignaten“, het waardeloze Franse bankpapier : mensen sterven van de honger, de godsdienst wordt afgeschaft, de kerken gesloten en het land wordt bij Frankrijk geannexeerd : de *Franse revolutie* viert haar hoogtij met een genadeloze bezetting.

Vader Thomas De Meyer, die verstandig en initiatiefrijk was wordt als „*Agent municipal*“ aangesteld, t.t.z. een gemeenteambtenaar met ongeveer de bevoegdheden van burgemeester : een delikate benoeming die hem aan heel wat gevaren blootstelde : hij moest in alles en altijd zorgen dat de bevelen werden uitgevoerd. Er waren slechts enkele ver-raders : de meeste Vlamingen bleven menswaardig tegenover hun mede-mensen en trouw aan de godsdienst.

Zo kon de uitoefening van de godsdienst in Merendree voorzichtig doorgaan : geen priester werd er aangehouden en alle bewoners ontvin-gen de geestelijke bijstand die ze vroegen. De priesters doken onder bij families die het voor zich een eer achtten.

De jonge De Meyer had een flink verstand, maar kreeg praktisch geen onderwijs.

Zijn oom *Pieter Vyncke* was handelaar te *Brugge* : op 9 juli 1798 kwam hij daar aan twaalf jaar oud : zijn oom zou van hem een flink handelaar maken.

Het lot beslist soms over de levensloop van een mens : een priester, eerwaarde heer Buydens, gaf de pientere jongen lessen *Latijn*. De jon-ge zelf voelde zich aangetrokken door anatomie, de ontleedkunde, de kennis van het lichaam van de mens.

Dan volgde hij lessen van *chirurgie* bij de gekende chirurg en verlos-kundige Cornelis-Michiel van Biesbrouck te Brugge.

De oorlogscommissaris bezorgde hem dan ook in 1806 het brevet *bijhulp van de chirurg* in de militaire hospitalen van de stad. Dat was maar een nederig begin, maar voor Isaac reeds een grote gunst, want zo kon hij de ervaring in zijn geliefkoosd vak leren. Ook werd hij vlug door zijn meesters om zijn ijver en standvastigheid beloond : hij mocht in het militair hospitaal zelf wonen en kreeg de kleine vergoeding van zijn rang. Zo was hij niet meer ten laste van zijn ouders.

Twee jaar lang deed hij hier dienst, en moedig bereidde hij zich voor op een schitterende loopbaan.

De grote oorlogen van Napoleon beslisten anders over het lot van Europa. 80.000 mannen van de oudere klassen werden opgeroepen, en ook de jonge De Meyer.

Die was er wel niet boos om : hij hoopte dat er zo voor hem meer mogelijkheden open kwamen, en op de slagvelden en in de veldhospitelen zou hij zijn medische kennis kunnen vergroten.

Daarom schreef hij naar de Hoge Raad van de gezondheid te Parijs een aanvraag om in het medisch korps van het leger opgenomen te worden.

Hij dacht onmiddellijk antwoord te ontvangen, maar dit moest de lange weg van de machtige administratie volgen, er moesten inlichtingen ingewonnen, men stelde een reeks vragen over de antecedenten van de miliciens, over de gedane studies in de geneeskunde.

Al de antwoorden en getuigenissen waren gunstig, maar in die tijd ging het oproepen van mannen lastig, en de gebeurtenissen vlug, en zo brak de tijd van vertrek aan zonder beslissing van de Hoge Raad.

Zijn toekomst scheen gebroken : hij vertrok als gewoon soldaat met het eerste regiment der karabiniers : er bestonden er maar twee en dit waren de mooiste keurtroepen van het keizerrijk.

Op 20 oktober 1808 was hij op weg naar *Lunéville* (6) : in zijn ransel stak een boekje over anatomie.

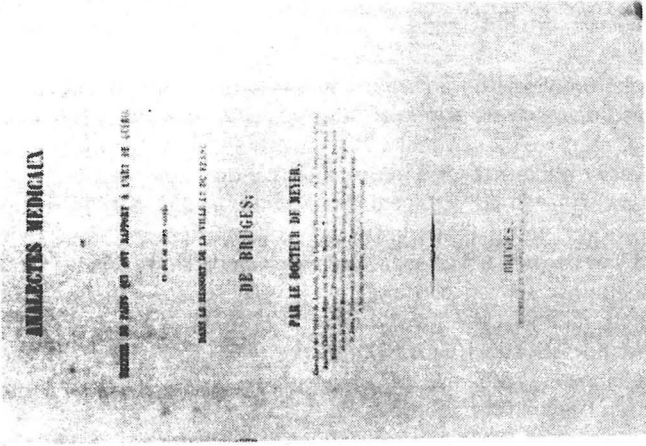
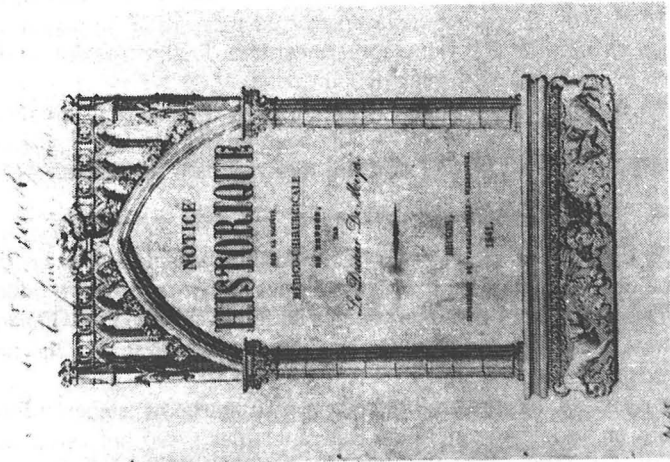
Bij zijn aankomst kreeg hij de gewone drill van ieder karabinier : het hanteren van geweer en sabel, de oefeningen te voet en te paard. Dit bereidde hem voor op het harde leven op bivak, op de slagvelden en het harde zijn gezondheid.

Het werelddeel Europa, maar ook Afrika en Azië sidderde en dreunde onder een opeenvolging van veldslagen, zoals er sedert Alexander, Hannibal en Julius Caesar niet meer waren gehoord. In 1806 had Napoleon het vasteland van Italië veroverd, in 1806-1807 Pruisen, in 1807-1814 streed hij tegen Spanje en Portugal. In 1809 herbegon de strijd tegen *Oostenrijk* (7). Napoleon concentreerde zijn troepen op de grenzen en op de beide oevers van de Rijn.

De Meyer verliet op 1 maart 1800 *Lunéville* met een detachement karabiniers. Op 10 maart stak hij de Rijn over, en na heel wat marsjeren kwamen zij in de nacht van 14 april bij hun regiment op het kasteel te *Friun* in Beieren : daar was ook de generale staf.

Hier begon de eigenlijk loopbaan van Isaac De Meyer : het resultaat van het onderzoek te Brugge was bij de kolonel aangekomen, en de chirurg-majoor Lorin riep hem : hij stelde heel wat vragen, een mondeling eksamen, deed hem een operatie verrichten in zijn bijzijn. Hij aanvaardde hem onder zijn bevel en bezorgde hem het brevet van zijn benoeming tot regimentschirurg.

Maar reeds op 19 april trok men op naar Abensberg, gelegen tussen Regensburg en Ingolstadt in Neder-Beieren : hier greep het eerste gevecht plaats. Het terrein lag vol lijken, het was een harde slag.

Titelbladen van twee belangrijke werken van Dr. J.J. De Meyer.
(Fotoarchief „Rietgaverstede”, Nevele.)

De volgende dag reeds bij het ochtengloren vertrokken de karabiniers samen met de keizer verder en kwamen 's avonds te Rhor bij Arensberg aan. De Meyer werd er op een heuvel bij de weg naar Landshut gesteld van 2 tot 4 uur in de nacht : over die nacht en die gevaarlijke voorpost zal hij later als oud man dikwijls vertellen : daar had hij Napoleon omgeven door zijn officieren, op de grond bij een vuur zien slapen.

De volgende dag (21 april) werd *Landshut* ingenomen. Hier vielen 9.000 Oostenrijkers en verloren ze dertig kanonnen. Op 22 april waren ze reeds op het slagveld van *Eckmühl*, en wonnen. 10.000 Oostenrijkers werden hier gedood, gewond of gevangen, en 3.000 Fransen.

Isaac vertelde later dat het lot van het gevecht beslist werd door een vreselijke stormloop van de kurassiers. Heel het leger wist dat het beslissend uur was aangebroken en dat de overwinning of nederlaag van hen afhing. En toen ze die ijzeren massa zagen zich op de kanonnen en de bataljons der Oostenrijkers werpen, plaatste de infanterie het geweer op de grond en volgde ademloos vol bewondering en hoop die wervelstorm van menselijke wezens. Zij overwonnen, en bij hun terugkeer galmde het duizende malen ; „Leve de kurassiers !” Uren om nooit te vergeten.

De karabiniers werden weer verder gestuurd, op het slagveld bij de weg naar *Regensburg* : op zondag 23 april viel ook deze stad in de handen van de keizer.

Gelegen op de rechteroever van de Donau, heeft deze stad met zijn 120.000 inwoners veel geleden in de IIe Wereldoorlog.

's Morgens reeds vertrok De Meyer met zijn regiment naar het dorp *Petting*. Rond de middag kwamen zij er aan, maar de vijand lag in hinderlaag en ieder huis moest stormenderhand ingenomen. Het aantal doden was zeer groot, en de karabiniers waren meer dan gedecimeerd. Wat overbleef legde zich bij de uitgang van het dorp, in de vlakte voor *Regensburg* en kreeg bevel ten aanval. De kolonel antwoordde : „Zeg aan de keizer, dat het regiment niet meer bestaat. Bijna de helft is gesneuveld”. Onmiddellijk kwam een tweede bevel : „Het eerste regiment, ten aanval”.

Het vierde bataljon had het minst geleden, en werd met andere soldaten aangevuld. De Meyer, soldaat van de 8e compagnie, behoorde tot dat eskadron.

Pas stonden zij gereed tot de slag, of daar kwam een regiment Uhlanen en riepen op 200 meter afstand „Kom af, zwarte mutsen...”. Een bal in volle borst doodde de kameraad, die links van De Meyer stond. Dan begon de onbeschrijflijke strijd.

De dappere kolonel La Roche was bijna onmiddellijk door vier of

vijf Uhlanen omringd. De Meyer en twee andere Vlamingen konden hem gelukkig nog bevrijden. De kolonel was gekwetst aan het hoofd en De Meyer had een lanssteek gekregen op zijn hand. Toch moest men zich terugtrekken, want de geweerkogels kwamen van alle kanten.

Een maarschalk en De Meyer hadden de weg verloren en werden achtervolgd. De maarschalk werd het hoofd doorkloven en De Meyer kon zijn paard nog tot een snelle galop aansporen en een brede gracht doen overspringen : hij was gered en weldra terug bij zijn vrienden, uitgeput en bedekt met bloed, zweet en stof. 24 uur was het geleden dat hij nog had gegeten, maar zijn dorst was zo groot dat hij gras trok en daarmee trachtte zijn dorst te stillen.

Zijn paard had een kogel in de rechterschouder en moest vervangen, en zijn mantelzak door een kogel doorboord. Het lot in een oorlog is dikwijls onbegrijpelijk.

De Meyer vertelde graag en kon goed vertellen : hij had heel wat beleefd ; maar nooit stelde hij zich als een held voor. Wanneer men over de grote veldslagen vertelde, dan zei hij zachtjes : „Daar was ik ook”.

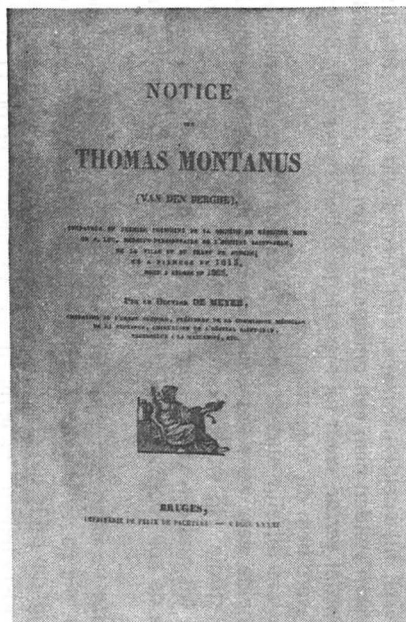
Zekere dag vertelde hij het volgende : na een veldslag had hij heel wat ledematen van soldaten moeten amputeren, en de eerste verzorging toegediend vooraleer de soldaten naar de hospitalen konden weggevoerd worden. Zijn taak was ten einde en hij keerde naar de stad terug waar nog heel wat zwaarder werk wachtte.

Toen hij zijn paard besteeg kwamen juist enkele mannen, waaronder een flink-gebouwde prachtkerel onder-officier, met een tiental gewone soldaten : al wat nog overbleef van zijn bataljon dat een vijandige batterij had ingenomen. Het was een Vlaming, een *Gentenaar*, bijna een buur. Samen trokken zij verder en vertelden wat er al die dag was gebeurd. Zij vertelden ook het nieuws van hun geboortestreek, en over Napoleon, over zijn plannen en overwinningen. Heel die tijd bewaarde de Gentenaar de waardigheid van zijn graad, en riep nu en dan een kort bevel aan zijn mannen : hij scheen een man met gezag en een zekere voornaamheid.

Aangekomen in de stad, wensten zij mekaar alle geluk en gingen ieder hun weg. De Meyer dacht bij zichzelf : „Die man zal nog een mooie carrière maken !” Later vernam hij nooit meer iets over hem.

Lange jaren nadien woonde De Meyer in de Oude Burg te Brugge, bekleedde een hoge positie en stond in hoog aanzien. Eens wandelde hij in zijn tuin en hoorde een man in het Sint-Niklaasgodshuis, dat diende voor de grootste sukkelaars, zichzelf bevelen, terwijl hij oefeningen verichtte.

Plots herinnerde De Meyer zich die stem : het was die Gentenaar. Verschillende malen had hij op het slagveld bevordering gekregen en

Dr. I.J. De Meyer publiceerde een uitvoerige
bijdrage over Dr. Thomas Montanus
(Vanden Berghe).
(Fotoarchief „Rietgaverstede“, Nevele.)

Dr. Th. Vanden Berghe (Montanus)
(Fotoarchief „Rietgaverstede“, Nevele.)

werd zelfs kapitein, maar het garnizoenleven had hem tot zo'n morele degradatie gebracht, dat de dokter hem niet meer op het goede spoor kon brengen.

Zekere dag op de ontleedtafel der school voor geneeskunde te Brugge, waar De Meyer dokter Van Biesbroeck had opgevolgd, lag het dode maar flink gebouwde lichaam van deze ongelukkige dat onze dokter onmiddellijk herkende...

Op zekere dag op de vlakte bij *Regensburg* kwam een trompetter De Meyer zoeken of hij nog leefde : hij moest zich aanstonds naar Venting begeven waar hij als *chirurg* was benoemd.

Het is niet mogelijk alles te verhalen over de oorlog in Duitsland, over de veldslagen van Aspen-Essling (22 mei 1809), van Wagram (5 en 6 juli 1809) (8), enz...

Toen de vrede werd gesloten verbleef hij van 27 juli tot 14 augustus in het dorp Zurndorf in Hongarije. Hij kwam terug langs Wenen, Landshut en Regensburg.

Op 25 juni was hij in zijn oud garnizoen *Lunéville* als chirurg ; hij had het op 1 maart meer dan een jaar geleden verlaten als simpele karabinier.

Hij had gedurende 15 maanden de meest degelijke school gevolgd : de militaire hospitalen. Nu was hij terug goed gehuisvest en gevoed en verzorgde de soldaten van zijn regiment in het hospitaal en kazerne. Nu studeerde hij de theorie dieper in, na heel wat harde praktijk, en gaf zelfs wat les van anatomie aan enkele jongeren.

In 1812, toen de oorlog tussen Rusland en Frankrijk opnieuw ontvlamde, vertrok zijn regiment, maar hij kreeg het bevel te blijven : dat was hem te veel, hij voelde heimwee, zijn gezondheid ging achteruit.

Zijn oversten stelden hem een onbeperkt verlof voor : hij weigerde en vroeg definitief *verlof*, want hij meende te zullen sterven. Op 8 september 1812 werd hem dit toegestaan.

Eindelijk zag hij zijn ouders terug, zijn geboortestreek Merendree en stilaan groeide daar weer het verlangen naar leven en gezondheid, en... naar de studie. Hij wilde examens afleggen en graden bekomen. Daarom trok hij met een vriend naar *Parijs* de ransel op de rug : acht dagen duurde de voettocht. Hij volgde hier particuliere lessen en cursus bij *Orfila* (9).

Zekere dag kwamen zijn schriften in de handen van de beroemde *Thénard* (10), die zo tevreden was over zijn werklust, zijn klare geest en zijn toewijding, dat hij in het „*collège de France*” mocht verblijven. Met de grootste onderscheiding legde hij zijn vijf examens af, en op 11 maart 1814 verdedigde hij zijn thesis en werd *gediplomeerd dokter in de chirurgie* van de faculteit van Parijs. Zijn thesis werd te Parijs uitgegeven

in 1814 „Dissertation sur les maladies des mamelles“.

Nu werd Frankrijk door de bondgenoten overrompeld en De Meyer kwam terug. Europa stond in brand, men vroeg chirurgen, De Meyer gaf zich aan en werd chirurg-majoor benoemd.

Na de slag van *Waterloo* bleef hij voor de gekwetste Franse soldaten eerst te Brussel, dan te Nijvel en Charleroi met zijn personeel. Heel wat bekenden ontmoette hij daar en trachtte hen ook te helpen om terug naar hun huisgezin te komen. Zo ontving hij op 1 september 1815 een brief uit Parijs van kolonel commandant president Auguste de la Roche Jacquelin, die hem dankte in naam van de grenadiers te paard : „Ik ben blij te vernemen dat u aan het hoofd van de militaire hospitalen staat, waar zoveel ellende is opeengehoopt, door de schuld van een tiran“. In een andere brief herinnert hij hoe zij in Lunéville naast mekaar hun kamer hadden.

Wat nog van gekwetsten overbleef bracht De Meyer op 15 oktober 1815 terug naar Brussel. Hijzelf werd als chirurg-majoor benoemd te Brugge : een korte rustperiode, want reeds op 13 november werd hij bij het eerste regiment karabiniers te paard in Baarle-Hertog benoemd.

In 1816 trok hij naar Utrecht, bleef er tot het einde van het jaar, en werd dan met het garnizoen naar Doornik gestuurd.

Het gezondheidspersoneel werd verminderd in 1817, De Meyer mocht blijven, maar tot 1830 zullen meest Noord-Nederlanders worden benoemd. Om het de Zuid-Nederlanders lastig te maken, werden deze zo ver mogelijk gestuurd.

Op 1 juni 1817 ontving hij te Doornik zijn benoeming naar het militair hospitaal te Hoorn in Nederland. Hij bedankte, vroeg zijn ontslag en kreeg het op 17 juli 1817 (21).

Zo kwam hij naar *Brugge*. Maar nu begon het pas...

In 1818 publiceerde hij in een geneeskundig tijdschrift een artikel „Observations sur un cas rare d’amputation de la cuisse, pratiquée sur le premier blessé à la bataille de Mont-Saint-Jean“, en in een ander tijdschrift : „Observation sur une opération d’une hydrocèle, contenant quarante-huit onces de liquide, guérie, par injection“.

In 1822 werd hij chirurg benoemd van het Bureau van Weldadigheid (bureau de Bienfaisance) te Brugge.

In 1825 werd hij lid en voorzitter van de plaatselijke Geneeskundige Commissie en in 1826 lid van de Provinciale Commissie en schreef : „Observation de hernie inguinale étranglée et compliquée de la présence d’un corps étranger“.

In 1827 wordt hij professor van chirurgie en verloskunde in de Ecole de Chirurgie.

In 1828 chirurg-majoor van de schutterij.

In 1830 wordt hij chirurg-majoor van de Burgerwacht, in 1831 lid van de gezondheidscommissie voor de cholera te Brugge en te Nieuwpoort, in 1833 voorzitter van de provinciale Geneeskundige Commissie en professor van verloskunde in het moederhuis door Chauvelin te Brugge opgericht.

Nu wordt hij lid van ontelbare wetenschappelijke genootschappen : op 28 oktober 1834 van de „Société des sciences physiques et arts agricoles et industriels de France” ; op 8 juli 1835 wordt hij lid van iets dat hem zeer ter harte gaat -de geschiedenis- : L'institut historique de France, en op 3 mei 1839 van *La Société d'Emulation pour l'étude de l'histoire et des antiquités de la Flandre-Occidentale*, enz. enz. te Antwerpen, Gent en Luik, in Frankrijk, Duitsland en Nederland...

Ten slotte in 1837 wordt hij in het zeer oude en beroemde *St.-Janshospitaal* als chirurg benoemd (11). Vanaf de stichting in 1841 van de Koninklijke Akademie voor Geneeskunde, is hij er lid van.

Nu verschijnt zijn eerste merkwaardig geschiedkundig werk over de geneeskunde te Brugge : *Notice historique sur la Société Médico-Chirurgicale de Bruges*, gedrukt te Brugge in 1841 : 80 bladzijden. Het wordt een aanloop voor zijn *Analectes*.

De Société Médico-Chirurgicale de Bruges werd op 8 januari 1815 opgericht, en onder de stuwkracht van dokter De Meyer op 1 juli 1838 gereorganiseerd. Zij was de voorzetting van de oude sociëteit van chirurgie, genoemd van de H.H. Cosmas en Damianus, opgericht in de XIVe eeuw, en van Sint-Lucas die tot 1665 opklimt. Van 1 oktober 1839 was hij er de voorzitter van.

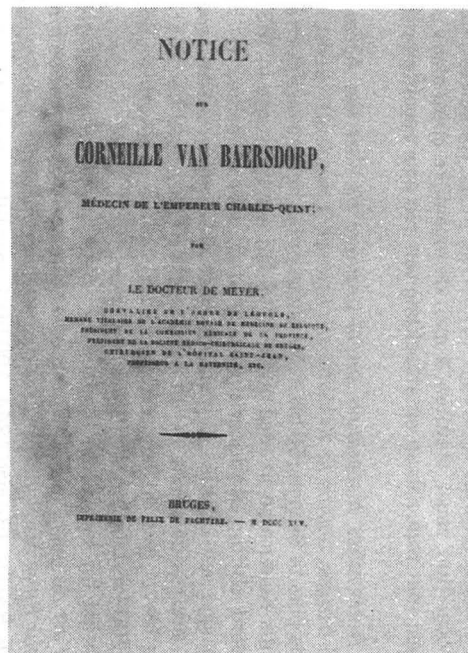
Het boek heeft als illustratie het zegel met de heilige patronen der geneeskunde, Cosmas en Damianus en Sint-Lucas, en een gravure naar het schilderij van Ph. Bernaerts, *De anatomische les* (1679) (12).

In hetzelfde jaar (1841) geeft hij ook te Brugge zijn *Notice sur Thomas Montanus* (Van den Berghe) uit. Deze Montanus was de eerste voorzitter van het geneeskundig genootschap Sint-Lucas te Brugge, en dokter-pensionaris van het Sint-Janshospitaal. Hij werd in 1615 te Diksmuide geboren, en stierf in 1685 te Brugge. Ook dit boek heeft een gravure gemaakt naar het geschilderd portret door Jacob van Oost de Jonge († 1713) (13). Dit schilderij was in het bezit van I.J. De Meyer, en hij moet er een grote voorliefde voor gehad hebben, want Montanus had ook eerst grote ervaring opgedaan in het militair hospitaal te Sint-Winoksbergen vóór hij in 1656 benoemd werd in het Sint-Janshospitaal, en... ook hij schreef een merkwaardig boekje met zijn ervaringen van de pestepidemie te Brugge in 1666 : *Qualitas Loimodea sive pestis Brugana* (Brugis, 1669) (14).

Het boekje van Montanus telt slechts 16 blz. en heeft ook een af-

75.
Dr. Corneille Van Baersdorp.
(Fotoarchief „Rietgaverstede“, Nevele.)

Een werk over De Corneille Van Baersdorp.
(Fotoarchief „Rietgaverstede“, Nevele.)

beelding van een ontvangsbewijs door hem ondertekend.

In 1842 verschijnt *Origine des Apothicaires de Bruges* te Brugge, een boek van 88 bladzijden, een interessant overzicht van de geschiedenis vanaf de Nering van de Kruid-Halle (De oudste vermeldingen van crudenaere en apothecarius te Brugge vinden we in de 13e eeuw) ; dan vertelt hij over hun zegel, statuten, kapel, de eigenlijke apothekers en geeft een lijst met hun namen en afbeelding van een paar zegelstempels (15).

Zijn „*Recherches historiques sur la pratique de l'art des Accouchements à Bruges, depuis le XIVème siècle jusqu'à nos jours*” komt in 1842 van de pers te Brugge (56 blz.). Vooraan prijkt het gravure-portret van Cornelius Kelderman in toga en met bef. Hij was te Brugge in 1632 geboren, werd chirurg-pensionaris van de stad, schreef verzen en in 1697 te Brugge een boekje „Onder-wijs voor alle vroedvrouwen raekende hun ampt ende plicht”. (Het werd zelfs een paar maal herdrukt). Volgens De Meyer was dit het eerste en enige boekje over verloskunde tot einde 1700 (vertalingen daargelaten) (16).

Nu schrijft hij een 12-tal bladzijden : *Note concernant les règlements sur l'art de guérir au XVIIème siècle*. Brugge 1844 en *Notice biographique sur François Rapaert et ses descendants, médecins pensionnés de la ville de Bruges*. (Brugge 1844, 100 blz.), met litho naar het portret (1569) door Pieter Pourbus, dat ook behoorde tot de collectie van De Meyer (17).

Frans *Rapaert* († 1587) was de eerste van een gans geslacht geneesheren. Hij studeerde geneeskunde te Padua en Pisa en kwam terug naar zijn geboortestreek waar hij dokter-pensionaris werd.

De Meyer drukt hier ook een boekje (1551) van Rapaert af, een aanval tegen kwakzalvers en astrologen : „Den grooten ende eeuwigen almanack, ydel van alle bueselingen : van laten, van bayen, van purgeren, seker leeringen inhoudende, waer bij dat wel mocht heeten de geesele vande almanacken, medecyningen, huysmedecyns, quacsalvers”.

In 1845 verschijnt dan te Brugge „*Notice sur Corneille van Baersdorp, médecin de l'empereur Charles-Quint*” (49 blz.).

Vooraan de litho van het portret dat een anoniem meester in de 16e eeuw schilderde voor de Onze-Lieve-Vrouw van de Potterie te Brugge, waar hij voogd was.

van Baersdorp stamt uit de beroemde adellijke familie van Borssele uit Zuid-Beveland en van de koningen en prinses van Hongarije.

Cornelis (18) was schepen en in 1562-1563 burgemeester van Brugge, want na de dood van Karel V kwam hij terug naar Brugge, waar hij op 24 november 1565 stierf.

Hij was samen met Vesalius lijfarts van Karel V aan het Spaanse hof, en vergezelde hem naar Spanje en Duitsland.

Hij gaf uit te Brugge (in 1538) : „*Methodus universae artis medicae, formulis expressa ex Galeni traditionibus*” en na zijn dood verscheen in 1592 te Frankfurt „*De arthridis praeservatione et curatione*”.

Op 24 juli 1845 spreekt De Meyer een rede uit bij de onthulling van een monument te Diksmuide van Thomas Montanus, die in deze stad was geboren. Ook deze *Discours prononcé à l'inauguration du monument de Thomas Montanus* werd gedrukt.

De *Notice sur Pierre Lanbiot, chirurgien pensionnaire de l'hôpital de la ville et du Franc de Bruges* (13 blz.) verschijnt in 1846, en beschrijft het leven van deze chirurg, die in 1649 te Westkapelle (nu Knokke-Heist) werd geboren. Hij werd deken van de gilde. In 1689 vernielde een brand de gevangenis „Het Steen” genaamd, op de Burg. In dat gebouw hielden de chirurgijns hun vergaderingen. Lanbiot heeft al zijn invloed aangewend om deze te laten restaureren.

Hij liet in 1688 te Brugge drukken „Kort verhael van den loop soo vanden Chyl als van 't Bloedt... Mitsgaders den oorspronck ende Loop, soo van de dierelijcke Gheesten, als vanden Dauw ofte Lympha” (19).

Petrus Lanbiot stierf te Brugge in 1728. De litho werd gemaakt naar een portret uit de collectie van Dr. De Meyer.

In 1851 verschijnen te Brugge de twee delen (346 blz. en 294 blz.) van zijn hoofdwerk : *Analectes médicaux ou recueil de faits qui ont rapports à l'art de guérir et qui se sont passés dans le ressort de la ville et du Franc de Bruges*.

Hierin bracht hij alle nota's samen die hij uit de rijke archieven van de stad had opgetekend : de bijzonderste feiten, epidemieën, geneeskundige merkwaardigheden, organisatie, enz. Hij rangschikte ze per jaar van 1006 tot 1850 (o.a. over de honger vanaf 1845, de typhus in 1848 en de cholera in maart 1849).

Het tweede deel *Esquisses biographiques des praticiens distingués de la ville et du Franc de Bruges, depuis 1400 jusqu'à nos jours*, verscheen in 1842. Het geeft de levensbeschrijvingen van al de grote wetenschapsmensen uit Brugge en omstreken, in chronologische orde, vanaf Jan van Heusden, proost van de O.-L.-Vrouwkerk, geneesheer en astroloog († 1400) tot Jakobus Kesteloot († in 1851 te Gent). Op het einde volgt nog een bibliografie. Verschillende illustraties, meest potretten, versieren de *Analectes*. Het eerste deel werd in 1964 te Oedelem herdrukt, met een voorwoord van Dr. F.E. Joos, chirurg van

St.-Janshospitaal en „Enkele biografische gegevens omtrent Dr. Isaac De Meyer” door Marcel Matthys.

In 1852 volgde een *Notice sur Jean-François van Dorpe, médecin mort à Courtrai en 1803*, met portret.

Op 17 februari 1757 werd deze te Herzeeuw (Herseaux, nu Hene-gouwen) geboren en werd lid van de Société de la Médecine te Parijs en te Montpellier. Zijn dokterstitel had hij te Parijs behaald, terwijl hij zieken verzorgde om te kunnen leven en zijn onkosten te betalen.

Zijn laatste groot boek „*Jaerboek der Koninklijke Gilde van Sint-Sebastiaen te Brugge* (XXX-538 pp) verscheen in 1859. Hij schreef dit „Om te voldoen aen de begeerte mijns moederlijken Ooms, de heer Pieter Vyncke, die in den tijd Deken van de gilde der handboogschutters te Brugge was... en reeds in 1806 was mijn werk voltrokken. Terwijl ik mij in de krijgsgasthuizen dezer stad onledig hield, kwamen op dat tijdstip de groote gebeurtenissen des keizerrijks aen mijne letterkundige bezigheid een einde stellen, en hielden mij tevens eenen ruimen tijd van mijn vaderland verwijderd”. (blz. VI).

Jaar na jaar schrijft hij de bijzonderste gebeurtenissen over, en vertelt o.a. hoe door de Franse republiek alle broederschappen en gilden werden ontbonden en hun goederen aangeslagen. Maar zijn oom P.G. Vyncke kocht in 1798 alles terug voor 45.000 frank en redde zo door intekeningen het gildehuis en -hof.

In 1853 werden zijn „*Grondbeginselen der vroedkunde ten gebruike mijner leerlingen*” voor de derde maal uitgegeven.

In 1856 werd hij de vice-president van de Akademie voor geneeskunde. Maar zijn gezondheid ging achteruit, en zo kon hij zich moeilijk naar Brussel begeven. Daarom gaf hij op 31 maart 1860 zijn ontslag en bleef ere-lid.

In Brugge had hij een grote naam en een groot aantal patiënten. Hij leidde dan ook een zeer werkzaam, eenvoudig en teruggetrokken leven. Zeer vroeg kwam hij naar het hospitaal zijn zieken bezoeken en bleef er de hele voormiddag werken.

's Namiddags hield hij vrij voor studie en het schrijven van boeken, of ging hij naar archief of bibliotheek.

In 1840 ontving hij het erekruis van de Leopoldsorde. De koning van Frankrijk maakte hem ridder van het erekruis in 1846. En paus Pius IX gaf hem de titel van ridder van Gregorius de Grote, omdat hij 40 jaar lang gratis de kloosterlingen van de stad had verzorgd, en in 1854 werd hij zelfs commandeur.

Op 7 juli 1852 werd hij door zijn oud-leerlingen en vrienden *gevierd* na heel wat voorbereiding. Bijna alle geneesheren van de provincie waren er aanwezig, en een groot feestmaal voor 80 geneesheren werd in

de Gouden Leeuw opgediend, zijn portret werd hem geschonken (20) en heel wat aanspraken zetten hem in de bloemen.

Heel zijn leven en ook zijn sterven was dat van een diep en eenvoudig christen.

Op 29 mei 1861 begraven met militaire eer, als ridder van de Leopoldsorde, midden een grote volksmenigte (21). Hij was 74 jaar oud. Bewust had hij zijn familie verwittigd.

Een groot man, kind van het toen zo eenvoudig-landelijke Merendree was niet meer.

Hij die zoveel musea in zoveel landen had bezocht, was ook een groot kunstminner : aan zijn zoon liet hij een prachtverzameling schilderijen en kunstvoorwerpen over, waarvan enkele nu nog de roem van Brugge uitmaken.

J. VAN DEN HEUVEL

VOETNOTEN :

- (1) R. VAN ROOSBROECK - H. VAN WERVEKE, *Geschiedenis van Vlaanderen. V. Vlaanderen in de XVIIe en XVIIIe eeuw.*
- (2) F. DE POTTER - J. BROECKAERT, *Geschiedenis van de Gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen*, Gent, 1864-1870, V, Merendree, blz. 1-15.
- (3) L. WUYTS, in *W.P.-encyclopedie van Vlaanderen*, 4, blz. 308.
- (4) Ook Baudonivia, een kloosterzuster die zij had opgeleid, beschreef haar leven.
- (5) Zijn feest is 21 sept. in het Romeins Martyrologium, maar wordt op 25 september in het bisdom Gent gevierd.
Zie Acta S.S. Sept. VI
Analecta Bollandiana 4, 1885, 203-206
VAN DER ESSEN, *Etude critique et littéraire sur les vitæ des Saints Mérovingiens de l'ancienne Belgique*, Leuven, 385-388.
- (6) Deze stad met zijn meer dan 20.000 inwoners lag in het Franse département Meurthe-et-Moselle in een vruchtbare vlakte, een goede wijn- en graanstreek. Vóór de Franse revolutie woonden hier van 1703 tot 1737 de hertogen van Lotharingen. Hier kwam

op 9 februari 1801 door de vrede van Lunéville een einde aan de Franse Revolutieoorlog tussen Frankrijk en de Oostenrijkse keizer, en werd de hele linker-Rijnoever aan Frankrijk afgestaan.

- (7) Voor Oostenrijk scheen in 1809 het ogenblik gunstig om de rechten der Habsburgers in Duitsland en Italië te herstellen, een einde te maken aan de eisen van Frankrijk, en Midden Europa te bevrijden van de Franse overheersing. Zo ontstond een ongekend enthousiasme bij de bevolking en de soldaten. Het leger was na 1805 heel wat verbeterd. De landmacht telde 200.000 man, 23.000 lichte infanterie, 36.000 ruiters en 760 kanonnen. Toen Napoleon de voorbereidingen van Oostenrijk gewaar werd, kwam hij in januari 1809 vlug terug van Spanje naar Parijs. Snel verzamelde hij een leger, zelfs jonge mannen werden opgeroepen. Nog voor de voleinding van de Franse troepenconcentratie, viel Oostenrijk op 9 april 1809 Beieren binnen (Enc. Britannica, XVI, 22).
- (8) Er vochten hier 181.700 Fransen (waaronder 29.000 ruiters) en 450 kanonnen ; 23.000 ervan werden gedood of gewond en 7.000 vermist. Daartegen stonden 128.000 Oostenrijkers waarvan 4.600 ruiters en 410 kanonnen : 19.110 stierven of werden gewond en 6.740 vermist. (Berndt, Zahl in Kriege).
Op dit slagveld te Wagram werd de gekende generaal Dominique Vandamme gekwetst. Hij was van Vlaamse oorsprong en geboren te Cassel in 1770 en stierf er in 1830, na een avontuurlijk leven o.a. als balling van 1816-1819 in de Verenigde Staten.
Zie J. VAN DEN HEUVEL, J. OPDEDRINCK, in *Cnoc is ier*, IX (1977), blz. 31-32.
- (9) Mathieu Joseph *Orfila* was een beroemde Franse dokter en chemist, van Spaanse oorsprong (Mahon 1787 - Parijs 1853). Eerst diende hij in de handelsvloot en studeerde pas daarna geneeskunde. In 1811 was hij dokter en opende te Parijs cursussen scheikunde, fysica, botanica en geneeskunde. Gaf heel wat boeken uit, liet zich tot Fransman naturaliseren en werd in 1819 professor aan de faculteit. Hij had een bijna tyrannieke macht over het geneeskundig korps. In 1851 werd hij president van de geneeskundige Academie.
- (10) Louis Jacques *Thénard* was een beroemd Frans scheikundige. Geboren in La Louptière in 1777, begon hij in het laboratorium van

OOSTVLAAMSE DIALEKTEN

Met mijn lezing "AMBACHTELIJK BROOD BAKKEN : WOORD EN ZAAK" op de laatste Gouwdag (te Nevele) heb ik twee dingen willen aantonen en bepleiten :

1. De woordenschat van een taal of dialect weerspiegelt bijzonder helder de samenleving en de maatschappelijke verhoudingen waarin die taal of dat dialect gebruikt werd/wordt. Als zodanig is woordenschatstudie een erg belangrijke tak van de heemkunde.
2. De heemkundige kringen van Oost-Vlaanderen moeten dringend tot een systematisch en gekoördineerd verzamelen en bestuderen van de dialektwoordenschat komen. Wenselijk is o.a. het verspreiden van systematisch opgezette gemeenschappelijke vragenlijsten. Prioriteit verdienen daarbij die (beroeps)sectoren die door de enorme technische en sociale veranderingen in deze eeuw ofwel drastisch omgevormd worden of zelfs met verdwijnen bedreigd zijn : het landbouwbedrijf en ambachtelijke beroepen als strodekken, klompen maken, mandenvlechten e.d.

De animatoren en bestuursleden van ons Provinciaal Verbond hoefden blijkbaar niet meer warm gemaakt te worden voor dit nuttige maar dringende projekt, want op de Gouwdag zelf werd ik al aangezocht om vragenlijsten te ontwerpen die bij alle Heemkundige Kringen verspreid zouden worden.

Die taak werd mij erg vergemakkelijkt doordat al sedert 1973 dergelijke vragenlijsten opgemaakt en door heel het Vlaamse land rondgestuurd zijn door de medewerkers aan het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten*, een enorm projekt dat aan de Rijksuniversiteit te Gent uitgevoerd wordt.

Hieronder vindt U de eerste van een hele reeks vragenlijsten. Ze heeft betrekking op bepaalde aspecten van het landbouwbedrijf. Het spreekt vanzelf dat het aldus ingezamelde materiaal op de eerste plaats ter beschikking zal zijn en blijven van de leden van de Heemkringen van de provincie Oost-Vlaanderen, maar ook anderen zullen U dankbaar zijn voor het nuttige werk dat U met het invullen en terugsturen van de lijsten verricht. Tot die anderen behoren zeker de medewerkers aan het *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten*, die vooral voor sommige delen van Oost-Vlaanderen nog over te weinig materiaal beschikken.

In ruil stellen zij zich graag ter beschikking van alle leden voor het verstrekken van allerlei gegevens over dialektwoorden (o.a. verspreiding, etymologie of herkomst e.d.).

Hun correspondentieadres : Seminarie voor Vlaamse Dialektologie

Blandijnberg 2
9000 Gent.

Hieronder laat ik een van de medewerkers aan het Vlaams dialektwoordenboek aan het woord; er wordt wat meer informatie verstrekt over de stand van hun projekt. Ook worden enkele aanbevelingen gegeven m.b.t. het invullen van de vragenlijsten.

Mijn taak is enkel nog U veel sukses toe te wensen bij uw dialektologisch "zant"-werk en vooral U van harte danken voor uw medewerking.

Dr. J. TAELEMAN
Landegeem (Nevele)

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALEKTEN

Sinds 1972 wordt aan het Seminarie voor Vlaamse dialektologie van de R.U.G. materiaal verzameld voor een nieuw Vlaams Dialektwoordenboek. Het initiatief werd genomen door Em. Prof. W. Peé, die al geruime tijd naar middelen zocht om de achterstand die Vlaanderen nog altijd heeft op het gebied van de dialektlexicografie, in te halen. Toen het Fonds voor Kollektief Fundamenteel Onderzoek voldoende kredieten ter beschikking stelde om 2 wetenschappelijke medewerkers en één administratieve kracht aan te werven, kon dat plan in werkelijkheid worden omgezet. Onmiddellijk werd begonnen met de uitbouw van een zo dicht mogelijk net van vrijwillige plaatselijke medewerkers, d.i. mensen die bereid zouden zijn op geregelde tijdstippen een vragenlijst in te vullen zonedig met de hulp van een ter plaatse geboren zegsman. Aan de vele Vlaamse heemkundigen die in de loop van de voorbije jaren hun medewerking toezegden, hoeft het projekt "Woordenboek van de Vlaamse Dialekten" uiteraard niet meer voorgesteld te worden. Zij weten o.m. dat het woordenboek niet alfabetisch is opgevat, maar wel systematisch per vakgebied. Die methode laat een publikatie toe in afleveringen. Eerst kwam de landbouw aan de beurt, niet alleen omdat dit het traditionele beroep is met de ruimste terminologie, maar ook wegens de belangrijke rol van de agrarische sector in de socio-culturele geschiedenis van ons land.

Intussen kunnen we ons niet veroorloven de verzameling van andere oude vakterminologieën uit te stellen tot het boerebedrijf volledig is afgewerkt. Hoeveel kuipers, mandenvlechers, strodek- kers, touwslagers, klompenmakers, wevers, enz. zullen er binnen enkele jaren nog zijn om ons de woordenschat verbonden aan hun beroep te leren kennen? Om nog zoveel mogelijk te redden van wat definitief verloren dreigt te gaan, wordt één of twee keer per jaar een tamelijk lange vragenlijst over zo'n oud beroep verspreid.

Tot nu toe gebeurde dat voor de strodekker, de vakwerkbouw en de kuiper. Een lijst over het bedrijf van de mandevlechter ligt op stapel, en wordt eerlang verspreid. Hierna volgt een samenvatting van de eerste zeven vragenlijsten betreffende de landbouw. Hoewel die al voor heel wat plaatsen (200 à 300) zijn ingevuld, vertoont onze materiaalverzameling nog steeds enkele spijtige leemtes, vooral in Oost-Vlaanderen. Wilt U daarom de vragen zo goed mogelijk trachten te beantwoorden, en misschien te rade gaan bij een landbouwer uit uw dorp? U zal daarmee o.a. het Vlaamse Woordenboek, waarvan nu de eerste aflevering in voorbereiding is, een grote dienst bewijzen.

LET WEL : Wilt U de vragenlijst invullen voor slechts één plaats? De laatste gemeentefusies ten spijt, blijven alleen de oorspronkelijke dorpen voor ons dialektonderzoek de geografische referentiepunten. U vult dus in voor b.v. *Drogen*, gemeente Gent.

Tracht ook steeds zo getrouw mogelijk de dialektische uitspraak weer te geven. Uitweidingen, toelichtingen, enz. i.v.m. bepaalde vragen kunnen op een afzonderlijk blad worden meegedeeld. Alle aanvullende informatie heeft voor ons een grote waarde.

Bij voorbaat onze hartelijke dank.

M. DEVOS

Dialekt van : (stad, dorp, gehucht, wijk)
..... (gemeente) (provincie)

GESPROKEN DOOR :

Naam :
Geboortejaar :
Beroep :
Geboorteplaats :
Geboorteplaats moeder :
Geboorteplaats vader :

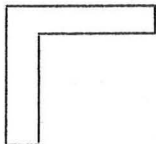
OPGETEKEND DOOR :

Naam :
Geboortejaar :
Beroep :
Geboorteplaats :
Volledig adres :
.....

VELDEN EN AKKERS

Hoe heet in uw dialekt :

1. De grond waar gewassen op geteeld worden (akkerland) ?
2. Welk woord wordt in uw dialekt gebruikt voor *weiland*, grond als weide gebruikt, in tegenstelling tot akkerland ?
Wil u het woord invullen in de volgende zin :
De boer heeft 10 hectare akkerland.(zaailand, ploegland, labeurland) en 5 hectare
3. Hoe heet in uw dialekt : de grond waarop gehooïd wordt ? (collectieve benaming)
4. De gewone naam voor een veld, een stuk grond, al of niet afgebakend, waar een gewas op geteeld wordt ?
5. Komen in uw dialekt de volgende woorden voor ? Zo ja, met welke betekenis ?
 - a) veld
 - b) stuk/stik
 - c) partij
 - d) akker
6. Hoe luidt in uw dialekt de verzamelnaam voor "de velden", "het veld".
Bv. : De boer is niet thuis (= is niet op de hoeve), hij is op/naar/in
7. Hoe noemt u de oppervlakte bouw- en weiland door een boer gebruikt, als geheel gezien ?
Bv. : Na die koop heeft boer Slagmolens nu 18 hectaren
8. De oppervlakte bouw- en weiland door een boer bebouwd met *gezaaide* gewassen, als geheel gezien ?
Bv. : Die boer heeft dit jaar een grote (zaaitijd ? bezaaide ? zaaiërij ?)
9. Hoe noemt u in uw dialekt een veld met een lange, scherp uitlopende punt ?
10. Hoe wordt genoemd : het schuin toelopen van een akker ? (geren ? haaien ? schichten ?)
11. Een veld in L-vorm ?

12. Kent u nog andere benamingen van velden naar de *vorm* ?
13. Hoe noemt u in uw dialekt een vruchtbare akker langs een waterloop (etting) ?
14. Een groot veld, een perceel ?
15. Een groot stuk grond, niet (of niet meer) verkaveld door sloten, hagen of greppels ?
Bv. : Hij heeft daar een 5 hectare.
16. Kent u *kouter* in uw dialekt ? Met welke betekenis ?
17. Als bepaalde velden een eigennaam met "kouter" dragen, hebben ze dan ook gemeenschappelijke kenmerken ? Welke ?
18. Kent u nog eigennamen van velden (bv. breestuk, zweestuk, hiltstuk) en kunt u de vorm of het uitzicht beschrijven of de naamgeving verklaren ?
19. Hoe noemt u in uw dialekt : grotere terreinen of streken waar geen bomen of struiken voorkomen ?
20. Hoe heet het veld of de grond die men pacht van een andere eigenaar dan die van de rest van de hoeve ?
21. Hetzelfde wat betreft een weide ?
22. Een veld (of velden), dat (die) een eindweegs van de hoeve verwijderd is (zijn) ?
23. Hetzelfde wat betreft een weide ?
24. Hoe heet in uw dialekt : een veld (velden) dicht bij de hoeve, in tegenstelling tot velden die een eind van de hoeve verwijderd zijn ?
25. Een weide (weiden) dicht bij de hoeve, in tegenstelling tot weiden die een eind van de hoeve verwijderd zijn ?
26. Hoe heet in uw dialekt : grond, veld, eigendom van de Commissie van Openbare Onderstand ?
27. Grond, veld, eigendom van de kerkfabriek ?
28. Veld (grond) dat (die) niet bewerkt wordt, omdat het van nature niet vruchtbaar is ?
29. Veld (grond) dat (die) voor enkele tijd onbebouwd blijft om de grond te laten rusten (zoals men vroeger wel deed) ?

AKKERBEGRENTZING

30. Hoe noemt u in uw dialekt : de wendakker (de strook grond aan het einde van de akker waar de paarden omkeren en de ploeg gewend wordt) ?
31. De grens tussen twee akkers ?
32. De grenspaal of grenssteen tussen twee akkers ?
33. De sloot die twee eigendommen scheidt ?
34. Bestaat er in uw dialekt een benaming voor een akker waar houtgewas rond staat ? (hagestik, kantakker)
35. Een weide waar houtgewas rond staat ? (tronkenwei ? kantwei ?)
36. Hoe heet het houtgewas rond een akker of weide, als geheel gezien ?
Bv. : We hebben nog één akker (stuk land) waar een rond staat; elders is dat houtgewas weg omdat het te veel schaduw gaf.
37. Hoe heet in uw dialekt : een afgeknotte boom ?
38. Bestaat er een verschil in benaming naargelang die boom
 - a) een wilg is ?
 - b) een populier is ?
 - c) of tot een andere boomsoort behoort ?

39. Hoe heten de hoge populieren die dikwijls langs een rivier of een vaart staan ?

RELIEF EN EIGENAARDIGHEDEN VAN HET TERREIN

Hoe zegt u in uw dialect, sprekend van het terrein :

40. Vlak (niet hellend of golvend) ?
Bv. : Dat land is helemaal
41. Hellend (hangend ? afdragend ? schietend ?)
42. Hellen, afhellen (op- of afdragen ? zinken ?)
43. Afhellen naar de zijkanten van het veld toe ?
Bv. : Dat veld is, ligt (rond ? gebukt ?)
44. Afhellend naar het midden van de akker toe ?
Bv. : Die akker ligt (bakte ? gebakt ? met/in een bak ?)
45. Hellend, hellend deel van een veld ? (afdracht ? opdracht ? schote ? neerschote ?)
46. Laagste deel van een veld, vroeger dikwijls gelegen naast bomen of struiken, en dat een mindere opbrengst geeft ?
(afdracht ? zompe ? zak ?)
47. Hoe heet een komvormige uitdieping in het landschap ?
(nedere ? zak ? dale ? delle ?)
48. Een kleine heuvel ? (hul ? hil ?)
49. Kent u het woord *moot*, *motte*, *motje* of dergelijke, en in welke betekenis ?
50. Hoe noemt u : een uitdieping over de lengte van een weide ?
51. Een kleine hoogte in een veld of weide ?
(kop ? kobbe ? bult(e) ? hult(e) ? hilt(e) ? hil(le) ?)
52. Een uitdieping in het terrein waar water in staat ?
53. Een stuk land dat steeds vochtig is door een (kwelm)bron die geen afloop heeft ?
54. Een molshoop ?
55. Een reep omhooggestoken aarde boven een ondiepe molgang (molleree ?)
56. De dieper liggende gang van een mol (mollegang ? mollepijp ?)

BODEM EN BODEMSOORT

57. Hoe heet in uw dialect :
Het gewone woord of de gebruikelijke woorden voor *aarde* (aarde, land, grond ?)
Bv. Gooi nog een schop op de kruiwagen.
58. De aarde, gezien als grondstof waarin gewassen geteeld worden (aarde, land, grond ?)
Bv. : De helft van mijn boerderij is slecht(e)
59. Klei.
60. Zand.
61. Maakt uw dialect een onderscheid tussen *zavel* en *zand* in het gewone woordgebruik ?
Welk ?
62. Leem.
63. Veen of turf (onder afsluiting van de lucht vergane plantendelen) (dering ? (h)ering ?)
64. Roestbruine aarde.
65. Vettige aangeslibde grond langs een waterloop.
(spier ? spiergrond ?)

66. Een kei of een steen in het land (mollenei ?)
67. Poldergrond met slechte bodemstructuur (meestal ontkalkt), die na regen toeslaat, zodat aan de oppervlakte een voor de lucht ondoordringbare laag gevormd wordt. (blekkard ? blekland ? schalieland ? toeloop ?)
68. Grond (niet specifiek poldergrond) die na regen toeslaat ?
69. Een moeras.
70. Kent u *mergel*grond ?
71. Hoe noemt u grond waar vroeger bos stond ?
72. Hoe noemt u in uw dialect : bladgrond (= grond met veel blad- en plantenafval. Fr. : terreau) ? (bladgrond ? boomeerde ?)
73. Kent u nog andere woorden voor bodemsoorten of soortgelijke eigenschappen van de bodem ?
Omschrijf de betekenis ervan.

AARD EN STRUKTUUR VAN DE BODEM

74. Hoe heet de bovenste laag teeltaarde die jaarlijks omgeploegd en bewerkt wordt ? (dial. boom, boime, koorneerde, moere,)
75. De bovenste laag van de bebouwde grond met de wortelen van de teelt erin ? (dial. kruin, ...)
76. Een grote klont aarde ?
77. Een droge schel aarde ? (dial. schelp,)
78. Opwaaiende of opgewaaide aarde : aarde die opstuift bij wind ? (dial. vlugge,)
79. Losliggende, goed gebroken en kruimelende grond ? (dial. mul, kurremul,)
- Met welke *adjektieven* kunt u de volgende *eigenschappen van de grond* aangeven ?
80. Gemakkelijk te bewerken :
81. Moeilijk te bewerken :
82. Losliggend, goed kruimelend : (dial. leuzende, rusch, mullig, mul, rul, rulde, bluf, klok, vlugge, lijze, loos, multer, mulzig,)
83. Poreus, goed het water doorlatend (dial. heefde,)
84. Kleverig, plakkend.
85. Drassig (dial. dabberachtig, versleid, verslegen, verzopen,)
86. Schraal, weinig opbrengend, arm, mager (dial. hemelvroeiig,)
87. Vruchtbaar (dial. vei, veil, veischottig, veizaam, veizamig,)
88. Wat betekent "zoete" grond ?
89. Wat betekent "zure" grond ?
Hoe wordt in uw dialect genoemd :
90. Dichtgesloten worden door een felle regen ? (dial. verregenen, verreinen, toeslaan, verslaan,)
91. Het water goed doorlaten (dial. logen,)
92. Dichtvloeiend of vervloeiend door het overtollige water ? (dial. weien, toeweien, inweien, uitweien, wegweien,)

93. Uitdrogen ?
 (dial. opblozen, opzomeren, verhaarzelen,)
 Hoe wordt genoemd :
94. Slijk, modder ?
 (dial. drets, moor, moze, moos, moordjok, pladadder,)
 Indien er bij u een verschil in betekenis mocht zijn tussen *slijk* en *modder*.
95. Wat verstaat men dan onder *slijk* ?
96. Wat verstaat men dan onder *modder* ?
97. Hoe heet in uw dialekt een waterader onder de grond ?
 (dial grondaders, grondâre,)

WEILAND

I. *Algemeen*

98. Wat is de algemene benaming voor een stuk weiland, een weide ?
99. Kent u de volgende woorden (alle in verband met weiland) in uw dialekt ?
 - hoe luidt de uitspraak ?
 - wat is de juiste betekenis ervan ?
99. broekagie
100. dries
101. groes, groeze
102. schor, schoor
103. beemd, bemd
104. meers
105. meerschage
106. bilk, bulk
107. bilkage
108. blok
109. am(me)
110. auw(e), ouw(e)
111. ga(r)zerij
112. ga(r)zing, ge(r)zing
113. ven(ne)
114. moer(e)
115. zompe
116. geweed, gewee, geweide.
117. Hoe heet de begroeide bovengrond van de weide, het gras met de wortels ervan in de grond (Ndl. nerf) ?
 Bv. : 's Winters wordt aan de ingang van de weide de/het door de beesten helemaal stuk getrappeld.

II. Soorten weiden

118. Hoe heet in uw dialekt : een jonge, pas aangelegde weide ?
119. Een weide die soms onder water staat ?
120. Een perceel of pand van een groter weiland, bijv. tussen twee greppels of sloten ?
121. Een weiland dat uitsluitend gemaaid of gehooïd wordt ?
122. Een weiland waar het vee op loopt, in tegenstelling tot een weiland dat gehooïd wordt ?
123. Grasland dat, nadat het eerst gehooïd is, door het vee wordt opgegraasd ?
124. Een klein stuk grasland, palend aan het erf waarop het linnen te bleken werd gelegd ?
125. Een weide bestemd voor jongvee ?
126. Een weide bestemd voor mestvee ?
127. Een afgeheind of afgeperkt deel van een weide om er de melkkocien bijeen te drijven voor het melken ?

III. In verband met de weide

128. Hoe noemt u in uw dialekt : het plekje van welig opschietend gras op de plaats waar een koedrek ligt ?
129. Een plek van opschietende biezen in de weide ?
130. De vijver of kuil in de weide waar de dieren gaan drinken ?
131. De plek aan de rand van een vijver of beek die vanuit een weide voor het vee toegankelijk is ? (drenkplaats ?)
132. Een halfopen hok in de weide waar het vee kan schuilen ?
133. Een schuurpaal waartegen een rund zich kan wrijven ?

IV. OMHEINING

A. Algemeen

134. Wat is de algemene benaming voor afsluiting of omheining ?
135. Hoe zegt men : een omheining plaatsen (om het even welke) ?
Bv. : Vandaag gaan we die weide)
136. Kent u *glent*, *gelint* voor een bepaalde soort afsluiting ?
Hoe luidt de uitspraak en welke is de precieze betekenis ?
137. Kent u *grille*, *grillie*, *grilde* voor een bepaald soort afsluiting ?
Hoe luidt de uitspraak en welke is de precieze betekenis ?
138. Kent u *hurde*, *horde* voor een bepaald soort afsluiting ?
Hoe luidt de uitspraak en welke is de precieze betekenis ?

B. Houten afsluiting

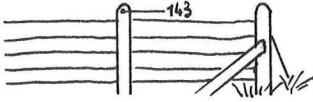
139. Hoe heet in uw dialekt een houten afsluiting, bestaande uit palen met dwarslatten ?

140. Een omheining van planken tussen bomen of palen, waarbij die planken zonder tussenruimte elkaar volledig afsluiten ?
141. Planken dienend om iets af te sluiten ? (enkelvoud en meervoud opgeven, a.u.b.)

C. *Draadafsluiting*

142. Hoe heet in uw dialect een afrastering met draad ?

143. Een paal uit die afrastering ?
144. Hoe noemt u : prikkeldraad ?
145. Gevlochten metalen draad met rechthoekige openingen van $\pm 10 \times 10$ of 20×10 cm ?
146. Gevlochten metalen draad met zeer kleine achthoekige of ronde openingen ?
147. Het gedeelte van een draadomheining dat kan opengemaakt worden ?
148. Een draadafrastering plaatsen ?

D. *Levende heining*

149. Hoe heet in uw dialect : een haag ?
150. Een haag van doornen ?
151. Een haag van hulst ?
152. Een haag van sleedoorn (of zwarte doorn) ?
153. Een haag van beukestruiken ?
154. Kent u nog andere benamingen van hagen naar andere bomen of struiken ?
155. Een haag van dood hout of dode takken ?
156. Een haag bestaande uit één rij tronken ?
 Vroeger maakte men een onderscheid tussen allerlei hagen naargelang de wijze van planten, scheren of kappen. Kent u bijvoorbeeld nog :
157. Tronkhaag ?
158. Konderhaag ?
159. Kaphaag ?
160. Hoe heet in uw dialect een *gemeenschappelijke* haag als grens tussen twee eigendommen ?
161. De streep grond waarop een haag geplant wordt ?
 Bv. Gewoonlijk is het/de van een haag 50 cm breed aan elke zijde.
162. De schaar waarmee men hagen snoeit ?
163. Met die schaar twijgen gelijk knippen ?
164. Hoe noemt u de takjes en twijgjes die worden afgeknipt bij het scheren van een haag ?
165. Hoe zegt u : het omheinen of afsluiten met een haag ?

188. De smalle, niet verharde, strook langs een verharde weg (vroeger in tegenstelling met de bredere strook alleen voor voetgangers bestemd) ?
189. Als geen onderscheid gemaakt wordt tussen de brede en de smalle onverharde strook, wat is dan het gewone woord voor die strook in het algemeen ?
190. Hoe heet in uw dialect de toegangsopening tot een akker of weide ?
191. Het brugje over een sloot of beek met gemetseld gewelf waar aarde bovenop ligt ?
192. Zo'n brugje over een sloot waar alleen een buis het water doorlaat ?
193. De indruk, de door een kar of wagen nagelaten spoor in een aardeweg ?
194. Hoe heet een voetpad door of tussen de velden (in het algemeen) ?
195. Hetzelfde voetpad om naar de kerk te gaan ?
196. Een pad breed genoeg voor één paard zonder rijtuig ? (orseweg ? dorseweg ? dosseweg ? viervoetweg ?)
197. Een smal voetpad door akker, weide of bos, dat geen officiële voetweg is (of was) ?

LANDMATEN

198. Welke voorwerpen werden (of worden nog) gebruikt bij het meten in de traditionele maat ?
199. Welke traditionele landmaten zijn bij u nog in de landbouw gebruikelijk ?

Wilt u onder "I" de lengtematen en onder "II" de oppervlaktematen aanduiden ? Wilt u de onderlinge verhouding van die maten aangeven ?

Bv. 4 stappen = 1 roede
 100 roeden = 1 line
 3 linen = 1 gemet
 4 vierendeel = 1 bunder
 en dgl.

Als er twee maten door elkaar gebruikt werden (bijv. grote en kleine roeden, Kortrijkse of Brugse of Aalsterse roeden, groot of klein gemet, ...), wilt u dat aanduiden en hun plaats in het systeem duidelijk beschrijven. Wilt u ook van elke traditionele maateenheid de waarde in metrieke maat aangeven, en ter controle de grootte van 1 ha omschrijven in de traditionele maten ?

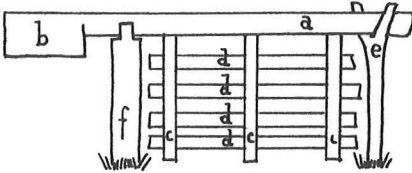
V. WEGEN EN TOEGANGEN

A. Hekwerk

Hoe heet in uw dialekt :

166. Het ouderwetse houten hek waarvan de kantstijl niet meedraait ?

Hoe worden de volgende onderdelen van de "balie" in uw dialekt genoemd ?

167. De bovenste balk ? (a)

168. Het tegengewicht aan de bovenste balk ? (b)

169. De vertikale balken ? (c)

170. De horizontale latten ? (d)

171. De vorkvormige paal waarin de bovenste balk gevangen wordt ? (e)

172. De vaste paal waar het hek op draait ? (f)

173. Hoe noemt u de weideopening die met zo'n ouderwets hek is afgesloten ?

174. Een houten hek waarvan de kantstijl meedraait ?

175. Een beschot of schutting van vaste planken of balkjes in een haag of omheining, die het vee tegenhoudt maar waar mensen gemakkelijk overstappen of doorkruipen ?

176. Een ijzeren of houten balk of staaf ter afsluiting ?

177. Wat is het dialektwoord voor het hek ?

178. Het houten blok of de steen waartegen de twee vleugels van een hek stoten of sluiten ?

179. De grendel waarmee het hek daarin wordt vastgezet ?

180. De opening die door een hek wordt afgesloten ?

B. Toegang tot een akker of weide

181. Wat is in uw dialekt de algemene benaming voor een niet verharde weg tussen velden of weiden ?

182. Als er meerdere benamingen daarvoor gangbaar zijn, wilt u het eventuele betekenisonderscheid aangeven ?

183. Hoe heet de uitweg van een veld of weide die aan alle zijden door andermans percelen omsloten is ?

184. De toegangsweg van de straat naar de hoeve ?

185. Een landweg met bomen afgezet ?

186. Een weg verhard met grint, kiezelslag of steengruis ?

187. De bredere, niet verharde, strook langs een verharde - dit wil zeggen vroeger meestal gekasseide - weg, waar landbouwgespannen mogen op rijden ? (bijna helemaal verdwenen).

Vauquelin, en volgde hem op in het Collège de France. Later werd hij kanselier van de universiteit. Hij stierf te Parijs in 1857.

- (11) *Sint-Janshospitaal 1188-1976*, 2 delen uitgegeven ter gelegenheid van de tentoonstelling in 1976 o.a. II, blz. 407, en J. VAN DEN HEUVEL, *Heiligenverering en volksdevoties in het Sint-Janshospitaal*, I, 195-215.
- (12) *St.-Janshospitaal*, a.w., II, 599 (schilderij) en II, 382 (zegel) en II, 383 (zegel).
- (13) *St.-Janshospitaal*, a.w., II, 594.
- (14) id. II, 404.
- (15) id. II, 381, zie ook *Annales de la Société Médico-Chirurgicale de Bruges*, III, 1842, p. 93.
- (16) *St.-Janshospitaal*, II, 405-406. Dit werkje van De Meyer verscheen ook in de *Annales de la Société Médico-Chirurgicale de Bruges*, IV, 1843, p. 15.
- (17) *St.-Janshospitaal*, II, 592 (foto I, 134). Zie ook *Ann. Soc. Méd. Chir.*, 1844.
A. VIAENE, *Wijsheid van Chirurgen en Astrologen, 1550-1565*, in *Biekorf*, 1959.
- (18) *St.-Janshospitaal*, a.w. I, blz. 134.
- (19) *St.-Janshospitaal*, a.w., II, 406.
- (20) Het was gedateerd en getekend : J. Schubert, 1851 en behoort nu tot de verzameling Lesaffer te Brugge.
St.-Janshospitaal, a.w., II, 596, S. 93.
- (21) C.C. CARTON, *Notice biographique de Mr. le Docteur De Meyer ASEB, 1857-1861*. Over Kanunnik C. Carton zie Karel de Goede. Tent. 1977-Brugge. J. VAN DEN HEUVEL, *Carton*, II, 47, (D 40).
G. DEWALQUE, *De Meyer (Jean (sic) Joseph)* in *Biographie Nationale*, V, 550-551.
Zie ook : Archief C.O.O., Brugge, *St.-Janshospitaal*.

EEN OUD GEBRUIK : OVERNACHTEN OP HOEVEN

In het *Rechtskundig Tijdschrift voor Vlaamsch België* (1e jg., nr. 4, juni 1897, blz. 273) publiceerde Arthur Buysse een artikel dat we graag voor u overnemen (1).

Arthur Buysse werd te Nevele geboren en overleed te Gent in 1926. Hij studeerde rechten en vestigde zich als advocaat in Gent. Van 1901 tot 1921 en ook in 1924 was hij liberaal volksvertegenwoordiger. Dank zij zijn Nevelse afkomst kende hij de noden van het platteland. Later vestigde hij zich op zijn buitengoed in Landegem (2).

*Boetstraffelijke Rechtbank van Gent (3e kamer) 13 Oct. 1897.
(art. 555 Strafwetboek).*

In zake van het Openbaar Ministerie van een vonnis der rechtbank van enkele politie van het canton Somergem, van 15 September 1897, bij hetwelk De Backer, August, zoon van Pieter Jan-Baptist en van Van Hecke Carolina, geboren te Meerendré den 5 Februari 1854, landbouwer te Meerendré, is vrijgesproken geweest uit hoofde van overtreding van art. 555 van het Strafwetboek te Meerendré sedert min dan zes maanden.

Gezien... etc.

Overwegende, dat het bewezen is dat de betichte landbouwer is en te zamen met zijne vijf zusters eene en dezelfde hofstede gebruikt ; dat men, sedert min dan zes maanden, aan een bepaald getal vreemdelingen de toelating heeft verleend, zonder vergelding, den nacht door te brengen in eenen stal der hofstede;

...

Overwegende, dat gemeld art. 555 van het Strafwetboek niet toepasselijk is op personen, die nu en dan, uit menschlievendheid en zonder vergelding, zekere vreemdelingen op hunne hofstede laten vernachten ;

...

Om deze redenen : de Rechtbank, recht doende op tegenspraak, verklaart het beroep ontvankelijk en bekrachtigt het vonnis, waartegen beroep.

Aanmerkingen van Arthur Buysse.

Er bestaat in sommige dorpen van Vlaanderen een oud gebruik, dat in aanraking komen kan met art. 555 van het Strafwetboek.

Te platte lande, verre zelfs van dorpen, komt hier en daar eene hoeve voor, waar nachtrust kosteloos aangeboden wordt aan arme, rondzwer-

vende lieden. Die hoeven zijn, als het ware, de nachtverblijven onzer Vlaamsche gewesten. In bijna iedere gemeente ontmoet men eene of twee hoeven, waar iedereen gedurende de nacht mag verblijven op voorwaarde dat men zich vóór den avond aanbiedt.

Een oude landbouwer vertelde ons dat het gebruik op zijne hoeve bestond op het oogenblik waarop hij deze intrad en dat men bij het verpachten van zijn „hof" wel besproken had dat hij aan de arme lieden „slaping" geven zou. Het gebruik gaat over van vader tot zoon, van pachter tot pachter.

Op eene hoeve der gemeente Landegem vernachtten in 1896 meer dan twee honderd arme lieden. Op een andere plaats te Meerendré, gaf men de nachtrust aan ongeveer drie honderd personen.

De arme verlatenen, die ons Vlaamsche land doorkruisen, kennen dat gebruik en begeven zich 's avonds rechtstreeks naar de plaatsen waar zij zeker zijn aanvaard te worden.

De bedelaar of bedelares wordt gewoonlijk opgesloten in eene plaats der schuur, nadat hij zijn pak en reisgoed overhandigd heeft aan den boer. De slaping bestaat uit eenige bundels stroo ; 's winters nochtans krijgen de ongelukkigen hier en daar ook wel eenig dekfel.

Het spreekt van zelf dat de bureu van dat gebruik niet veel houden, daar zij maar al te wel weten dat veel verlorenen rond die hoeven zwerven. Ik heb de gelegenheid gehad, eenige dezer zozegde logiesthouders te ontmoeten, die mij treurige geschiedenissen vertelden over die rampzaligen.

En nochtans zij verklaarden dat zij nooit iets ontstolen waren geweest door die menschen en dat velen onder hen blijken hadden gegeven van genegenheid en van dankbaarheid.

De landbouwer weigert de nachtrust niet ten deel uit liefdadigheid, maar ook uit schrik. Eens de ongelukkige aangekomen, schijnt hij belang te stellen in zijn lot en de gewoonte, die arme lieden te herbergen, vergroot het gevoel van medelijden tegenover dezen die zich zullen aanbieden.

De bureu beschouwen de zaak op eene andere wijze ; zij oordeelen slechts dat de tegenwoordigheid van die lieden een gevaar oplevert en het gebeurt dan ook dat in 't geheim een brief wordt gestuurd naar den burgemeester of dat een klacht onderduims bij de gendarmerie wordt gedaan.

Het geval deed zich voor te Merendré (Oost Vlaanderen). Een ongeteekende brief was naar het parket gezonden en een landbouwer werd vervolgd om in strijd met art. 555 van het Strafwetboek personen geherbergd te hebben zonder van een nachtregister voorzien te zijn.

A. JANSSENS

VOETNOTEN

- (1) Ik dank dhr. R. Dauw uit Gent die mij op het bestaan van dit artikel wees.
- (2) J. VAN DE CASTEELE, *Nog Nevelse Figuren in De Autotoerist*, 31e jg., nr. 9, 13 april 1978, blz. 527.

HERDENKING VAN ROSALIE EN VIRGINIE LOVELING

TE NEVELE OP 13 MEI 1978

Het was wel geen stralende 13 mei maar toch scheen een zacht zonnetje over de pinksterkermis van Nevele. Tegen drie uur schaarden zich groepjes genodigden rond het geboortehuis van de gezusters Loveling. Vergeleken met het eerbiedwaardige herenhuis op oude foto's moeten we constateren dat na latere herstellingswerken het huis veel aan zijn eerbiedwaardigheid heeft ingeboet. Stipt om drie uur mochten we dhr. Jozef van Overstraeten begroeten, algemeen voorzitter van de V.T.B.-V.A.B. Enkele personaliteiten werden aan mekaar voorgesteld. Onder hen vermelden we dhr. A. Van Speybroeck, burgemeester van Nevele en dhr. G. Schaeck, voorzitter van het O.C.M.W. Ook de schepenen J. Schelstraete en M. Van Landegem, samen met enkele gemeenteraadsleden hadden het op prijs gesteld die hulde bij te wonen. Provincieraadslid A. Holsbeke, prof. dr. A. van Elslander, hoogleraar in de Nederlandse literatuur aan de R.U.G. en zijn medewerkster dr. A.M. Musschoot en oud-Nevelenaar prof. dr. R. Tavernier werden ook onder de aanwezigen opgemerkt.

In zijn openingswoord dankte dhr. J. Luysaert, voorzitter van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“, in de eerste plaats de voorzitter van de V.T.B.-V.A.B. Toen de idee gestalte kreeg om aan het geboortehuis van de gezusters Loveling een gedenkplaat te onthullen was het voor de heemkundige kring een onmogelijke financiële opgave. Er werd een beroep gedaan op de V.T.B.-V.A.B. en deze vereniging, haar naam als cultuurvereniging waardig, gaf meteen de opdracht aan beeldhouwer M. Witdouck uit Lovendegem om een gedenkplaat te ontwerpen. Dankwoorden gingen ook naar dhr. D. D'Hooge, A. Janssens en J. Van de Castele, bestuursleden van de heemkundige kring, voor hun vlotte samenwerking bij de praktische organisatie van deze dag.

Vóór de Leeuvenvlag, die de gedenkplaat bedekte, sprak voorzitter J. van Overstraeten de feestrede uit. Hij wilde het geduld van de aanwezigen niet langer op de proef stellen en nodigde burgemeester A. Van Speybroeck uit om het kunstwerk te onthullen. Het stelt de gezusters Loveling voor zoals ze op een paar zeldzame foto's samen voorkomen. Kunstenaar M. Witdouck mag werkelijk fier zijn op zijn werk. Voorzitter J. van Overstraeten riep hem vanuit zijn bescheiden hoekje bij zich ; met een warm applaus werd de kunstenaar gefeliciteerd door alle aanwezigen.

In zijn rede belichtte dhr. J. van Overstraeten eerst de gezusters Loveling samen om dan dieper in te gaan op elk van de auteurs afzon-

De gedenkplaat voor de gezusters Loveling aan hun geboortehuis,
Langemunt 9 te Nevele.

(Foto F. Santens, Aalter.)

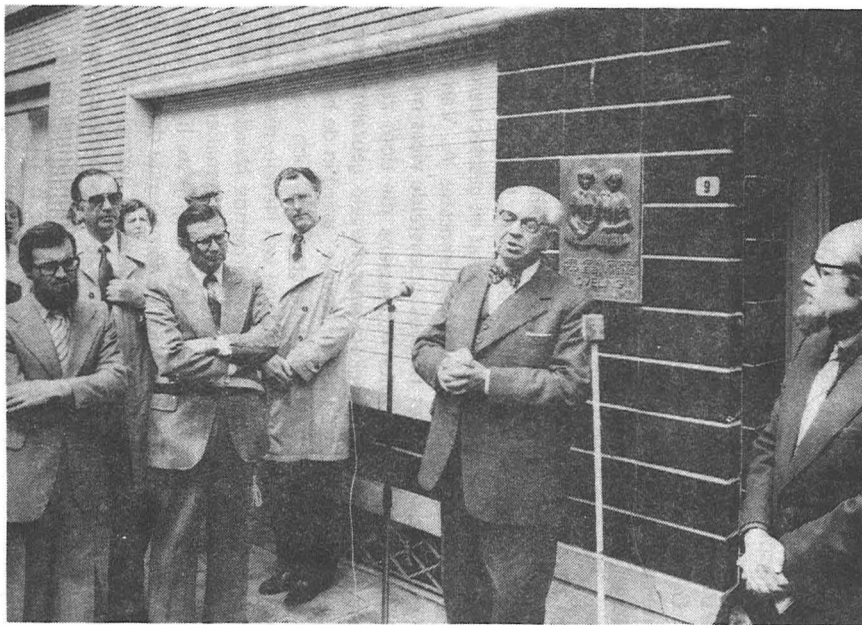
derlijk. De grondtoon van Rosalie is vaak somber met een voortdurende aanwezigheid van de doodsgedachte. Bij Virginie valt - vooral in haar beginperiode - een uitgesproken vrijzinnigheid op. Naarmate ze ouder werd, werd ze wel iets milder en verdraagzamer, toch zal ze nooit haar vrijzinnigheid loochenen.

Dhr. J. van Overstraeten beklemtoonde hier terloops het pluralistische karakter van de V.T.B.-V.A.B. Wegens het hinderlijke lawaai van het kermis- en ander verkeer in Nevele zag de spreker zich genooddaakt zijn redevoering in te korten. Het was dan wel een troost dat de muziekmaatschappij „De Verbroedering” van Nevele met een fiere Vlaamse Leeuw de onthullingsplechtigheid afsloot. Terwijl de genodigden onder de tonen van de muziekmaatschappij opstapten naar het museum „Rietgaverstede”, vertrok ook een groep wandelaars van de V.W.B. onder leiding van dhr. G. Schaeck en dhr. J. Van de Veire voor een tocht door het Nevele van de gezusters Loveling en van hun neef C. Buysse.

In de ruime garage van zijn woning had dhr. A. Janssens, conservator van het museum „Rietgaverstede” een gelegenheidstentoonstelling opgebouwd, gewijd aan de familie Loveling.

Dhr. J. Luysaert dankte heel bijzonder dhr. A. Janssens, de noeste heemkundige, die weer eens weken lang documenten, boeken, krantenknipsels en souvenirs had samengebracht, geordend en geselecteerd voor een prachtige tentoonstelling. Vooraleer burgemeester A. Van Specbroeck de tentoonstelling voor het publiek openstelde wees hij op de bijzondere verdiensten van conservator A. Janssens die door zijn stille arbeid reeds vele nieuwsgierige bezoekers naar Nevele gebracht heeft. Ook de heemkundige kring „Het Land van Nevele” werd in de hulde betrokken. Deze vereniging, aldus de burgemeester, legt zich niet alleen toe op de studie van het verleden van het land van Nevele, maar neemt ook elke gelegenheid te baat om Nevele en beroemde Nevelse figuren binnen en buiten de grenzen van de gemeente bekend te maken.

Uit de tentoonstelling willen we kort de belangrijkste lijnen noteren. In de eerste plaats moeten de vele oude en soms eerste drukken van de werken van Rosalie en Virginie Loveling worden vermeld. Enkele stukken uit een servies door Virginie Loveling zelf beschilderd werden door barones M. Buysse in bruikleen afgestaan. Bovendien stond zij voor deze tentoonstelling de akwarel „Nevele” door E. Claus getekend voor V. Loveling af. Deze akwarel werd op de kaft afgedrukt van het Nevelenummer van de *Autotoerist* (31e jg., nr. 9, 13 april 1978). Onze dank gaat ook naar baron L. Fredericq die twee merkwaardige schilderijtjes bezorgde : het ene stelt Marie Comparé voor, de moeder van de gezusters Loveling en het andere Cesar Fredericq, halfbroer van de gezusters. Onder de vele documenten vermelden we twee briefomslagen

Dhr. J. van Overstraeten, algemeen voorzitter van de V.T.B.-V.A.B., tijdens zijn hulderede. V.l.n.r. dhr. J. Luyssaert, voorzitter van de heemkundige kring „Het Land van Nevele“ ; provincieraadslid A. Holsbeke ; burgemeester A. Van Speybroeck ; schepen van cultuur M. Van Landegem ; dhr. G. Schaeck, voorzitter van het O.C.M.W. en penningmeester van de heemkundige kring ; dhr. van Overstraeten en beeldhouwer M. Witdouck.

(Foto R. Van de Walle, Landegem.)

gestuurd aan Virginie Loveling tijdens haar reis naar Australië. Meteen een bewijs dat zij als Vlaamse toeriste reeds in haar tijd een stuk van de wereld bezocht. Door dhr. A. Janssens, J. Van de Castele en J. Luysaert werd een catalogus samengesteld die niet minder dan 117 nummers telt.

Op de binnenkoer van het museum werd de genodigden een glaasje aangeboden. Velen namen de gelegenheid te baat om (nog) eens in het museum binnen te lopen. Conservator A. Janssens bood de genodigden zijn gastenboek ter ondertekening aan. Toen de laatste bezoekers de tentoonstelling verlieten, stapten de wandelaars van de V.W.B. het zaaltje binnen, tevreden over hun - soms eerste - kennismaking met Nevele. Als dank en als aandenken aan deze dag ontving dhr. J. van Overstraeten een bord speciaal voor die gelegenheid beschilderd, dat de gezusters Rosalie en Virginie Loveling voorstelt.

J. LUYSSAERT

KRONIEK

1. Verslagen.

- *Lezing over „De moorden te Beernem“ op zondag 19 februari in Hansbeke.*

Op 19 februari '78 kwam Inspecteur L.O. Ryserhove naar Hansbeke met zijn voordracht over „De moorden te Beernem“. Meer dan honderd luisteraars hebben er uur en tijd bij vergeten. Het is niet mogelijk hier een korte inhoud te schrijven. Wat we wél kunnen is onze bewondering uiten voor de manier waarop de spreker een hele episode uit de geschiedenis tot leven brengt, zodanig dat de toehoorders als het ware binnendringen in de achtergrond van toestanden die heden onbegrijpelijk schijnen.

Het mag gezegd worden... Dit was heemkundige vertelkunst van de bovenste plank gestoeld op een bijna wonderlijke kennis van het onderwerp.

R.L.

- *Kermiswandeling te Merendree op zondag 2 april 1978.*

Met een dertigtal wandelaars werd van start gegaan. Langs de vervallen pastorie (St.-Gerolfswal) trokken we door de weiden langs de „pastoriewegel“. Kommentaar over de pastorie en over de sociale woonwijk was er overvloedig. We kruisten de Veldestraat en volgden een gedeelte van de Dobbelstatiestraat met haar riant villa's. Een aardeweg leidde ons naar het kanaal van Schipdonk dat we volgden tot aan de Petendonkstraat (wat een naam !). Aan de verwoeste kapel sloegen we de Durmestraat in tot aan de H. Geeststraat die nu een betonweg is.

Hovingen en kouters, met in de verte Merendree-toren werden door menige fotograaf op de gevoelige plaat gebracht.

Een fijne motregen wilde ons tot spoed dwingen en een scheiding in het peleton veroorzaken. Niets daarvan ! We overrompelden in groep de parochiale zaal waar het Davidsfonds (Merendree) een tentoonstelling had georganiseerd en lieten ons de koffie en de pannekoeken goed smaken.

G.S.

- *Viering „Jaar van het Dorp“ te Lotenhulle op 29 april 1978.* Onze heemkundige kring „Het Land van Nevele“, afdeling Lotenhulle,

heeft naar aanleiding van het „Jaar van het Dorp“ zijn medewerking verleend aan een tentoonstelling op zaterdag 29 april 1978 in de zaal van het klooster te Lotenhulle.

Het welkomwoord werd uitgesproken door mevrouw Julia Boone, oud-bestuurslid van onze vereniging, waarna dhr. burgemeester Lotenhulle preees om het initiatief tot bevordering van het behoud van „ons dorp“ in al zijn aspecten. Na de receptie kon de rondgang beginnen. Meteen kon men zien dat de grootste belangstelling uitging naar de stand „Het Land van Nevele“. Inderdaad aan de hand van vele oude foto's en gebruiksvoorwerpen zagen vele dorpingen de oude tijd nog eens herleven. Wat nog eens bewijst dat het verleden de mens altijd aanspreekt, zeker in een tijd van fusies waar spijtig genoeg de tendens merkbaar is kleine dorpskernen te laten verdwijnen.

De bestuurleden Lucien De Roo en Edith Claus die de stand verzorgd hadden, waren dan ook heel tevreden met die grote belangstelling. Dhr. P. De Meyer, oud-bestuurslid van de heemkundige kring had ook nog eens de microbe te pakken en verzorgde statistieken over de demografische ontwikkeling van Lotenhulle en over de bloei van de plaatselijke bibliotheek. De artistieke kant werd verzorgd door Jordaan Beert, dorpsgenoot en tevens lid van de kring, die in zijn werken enkele van onze oude huisjes en hofsteden heeft vereeuwigd.

Voor de jongeren uit het dorp was een tekenwedstrijd ingericht door de jeugdbewegingen K.L.J. en V.K.S.J. Tenslotte was er nog een fietsenrally waarvoor de vragen ook door onze kring werden opgemaakt.

De grote belangstelling en ook de zon zorgden ervoor dat het hele feest een groot succes was.

E. CLAUS

- *Zaterdag 13 mei : Loveling-hulde te Nevele. Zie uitvoerig verslag blz. 85 in dit nummer.*

2. Mededeling.

Pater Julius Nieuwland herdenking te Hansbeke.

Reeds in 1971 (1) publiceerde ons bestuurslid dhr. A. Bauwens een ar-

(1) A. BAUWENS, *Een groot uitvinder uit het Land van Nevele : Julius Nieuwland*, in *Berichtenblad van de heemkundige kring Het Land van Nevele*, jg. II (1971), blz. 106-111.

tikel over pater Julius Nieuwland, de grote geleerde uit Hansbeke. In ons *Berichtenblad* van maart 1977 (1) wezen we ook op een tentoonstelling georganiseerd in de gebouwen van de Generale Bankmaatschappij te Gent, waarin deze grote geleerde samen met andere geleerden nog eens extra werd in het daglicht gesteld.

Dhr. A. Bauwens besloot zijn artikel in 1971 met de volgende woorden : „Deze verdienstelijke man is in zijn geboortestreek, het Land van Nevele, blijkbaar totaal vergeten geraakt. (...) Aangezien wij toch een volk zijn „dat zijn zonen eert“, kan het gemeentebestuur van Hansbeke in samenwerking met de heemkundige kring „Het Land van Nevele“ misschien wel eens een poging ondernemen om de edele en geniale figuur van deze geboren Hansbekenaar ook in zijn geboortestreek de passende eer te bewijzen“.

Die wens hebben we onthouden en die poging wordt dit jaar ondernomen. Dit jaar is het honderd jaar geleden dat J. Nieuwland in Hansbeke werd geboren. Op onze bestuursvergadering van 3 juni 1977 werd een werkprogramma samengesteld en de voorbereidingen konden beginnen. De parochiegeestelijkheid van Hansbeke wil van deze Nieuwland-hulde een roepingsdag maken en dus hebben wij samenwerking met de parochie Hansbeke gezocht.

Wij willen als heemkundige kring in de eerste plaats deze Hansbeekse geleerde en uitvinder huldigen terwijl de parochie de priesterfiguur wil beklemtonen.

Op dit ogenblik heeft onze kring contacten gelegd met de firma Du Pont de Nemours om ook dit bedrijf bij de organisatie te betrekken. Inderdaad samen met E.F. Du Pont de Nemours heeft J. Nieuwland proeven gedaan die hebben geleid tot de uitvinding van het neopreen of kunstrubber. Binnenkort zal het definitieve gemeenschappelijke programma van deze hulde u worden bekend gemaakt. In ieder geval wijden wij het derde nummer van ons *Berichtenblad* volledig aan de figuur en het werk van pater J. Nieuwland en ons bestuurslid dhr. A. Janssens, conservator van het museum „Rietgaverstede“ zal een tentoonstelling samenstellen met foto's en documenten van en over J. Nieuwland.

Als datum voor deze hulde werd 15 oktober 1978 gekozen, kermisdag in Hansbeke.

J.L.

(1) *Driemaandelijks Berichtenblad van de heemkundige kring Het Land van Nevele*, jg. VIII (1977), blz 46.

3. Varia

Een avondje Buysse

Op vrijdag 22 april organiseerde de Centrale voor Socialistische Cultuur-spreiding (C.S.C.)-afdeling Nevele een literaire avond die volledig gewijd was aan de figuur en het werk van Cyriel Buysse. Om de behandeling zo levendig mogelijk te houden hadden de organisatoren geopteerd voor de paneel-formule. Een geboeide schare van ca. 50 aanwezigen zag en hoorde de volgende paneelleden aan : Prof. dr. A. Van Elslander (hoogleraar Nederl. literatuur aan de R.U.G., uitgever van Buysse's verzameld werk), Dr. A.-M. Musschoot (werkleidster bij de eerst vermeld spreker, mede-uitgeefster van Buysse's verzameld werk), Prosper De Smet (auteur en journalist, vooral schrijvend onder het pseudoniem Polke Pluym) en Jozef Van de Castele (ondervoorzitter van de Heemkundige Kring). Moderator was Johan Taeldeman (C.S.C.). De discussie werd van den beginne heel levendig gevoerd en was rond een viertal punten of thema's gekoncentreerd.

Allereerst werd er gepeild naar de „achtergronden“ van de schrijvende mens Buysse : het arme Vlaamse platteland van de 19de eeuw, het Nevele van die tijd, de families Buysse en Loveling, Buysse's jeugdijaren en zijn kennismaking met de Franse naturalistische literatuur.

In een tweede „ronde“ werd nagegaan in hoeverre en vanuit welke optiek Buysse een *revolterende* en (baan-) brekende figuur in de Vlaamse letteren genoemd mag worden. Vooral werd hier stilgestaan bij de vraag of Buysse's sociale bewogenheid gedragen werd door een (duidelijk) politiek engagement ofwel een heel individuele reactie op concrete feiten en toestanden was. Vrij algemeen werd voor het laatste geopteerd. Vervolgens werd de nogal ongenueanceerde mening van de literatuur-historici - nl. „Buysse = naturalist“ - serieus onder de loep genomen. Unaniem waren de sprekers van mening dat Buysse beslist geen statische figuur was en dat er in zijn schrijverschap op zowat alle punten (sfeer, structuur, psychologische uitwerking, taal en stijl) een sterke evolutie waar te nemen is. „Naturalistisch“ kan Buysse's werk slechts tot het begin van de 20ste eeuw genoemd worden (1890 tot 1903). Nadien krijgt het romantisch-realistische element steeds meer belang.

In een laatste punt onderzocht het paneel de grove ongerijmdheid tussen Buysse's artistiek talent en het feit dat zijn boeken tot voor 20 jaar in Vlaanderen nauwelijks gevonden en gelezen werden. Aan de basis hiervan lag vooral de houding en de reactie van het katholieke establishment in Vlaanderen : de katholieke critici schreven Buysse de vernietiging in of zwegen hem dood en in de katholieke bibliotheken en scholen kwam tot ca. 1960 geen boek van Buysse binnen. Verder heeft men

zich in flamingantenkringen nog vrij lang enkele krasse uitspraken van Buysse over de Vlaamse Beweging herinnerd. Ook werden Buyssses boeken door zijn Nederlandse uitgever relatief duur verkocht.

Ter afronding werd de paneelleden gevraagd Buyssses beste roman te selekteren. Ziehier het resultaat (meteen een tip voor aarzelende Buyssses-lezers) : J. Van de Castele : *Tantes*, P. De Smet : *Het Ezelken*, A.-M. Musschoot en J. Taeldeman : *Schoppenboer* en A. Van Elslander : *Het leven van Rozeke van Dalen*.

Als toemaatje konden de aanwezigen dan nog een aantal unieke Buysse-dokumenten bezichtigen die tentoon gesteld waren door dhr. Antoine Janssens van „Rietgaverstede“. Dat was een heerlijk dessert bij een uitstekende avond, waar vooral bleek dat er ook op een boeiende en bevattelijke manier over literatuur gepraat kan worden.

Nevelenummer.

Op 13 april 1978 verscheen een Nevelenummer van *De Autotoerist* (31e jg., nr. 9). Zowel bij inwoners uit het Land van Nevele, als bij lezers die de streek (nog) niet kennen werd het boekje goed ontvangen en graag gelezen.

In zijn ten geleide wijst burgemeester A. Van Speybroeck op het nog gave en ongerepte karakter van de gefusioneerde gemeente en op de verdiensten van de heemkundige kring. Dhr. R. van den Abeele buigt zich in een bevattelijk artikel over de heerlijkheid Nevele. In een toeristische uitstap weiden A. Janssens, L. De Roo, I. Buysse, J. Luysaert, A. Bauwens en L. Leenknecht uit over de voornaamste bezienswaardigheden in de verschildende gemeenten uit het historische Land van Nevele. Heel uitvoerig schrijft J. Luysaert over de Nevelse tijd van C. Buysse en over zijn tantes Rosalie en Virginie Loveling. Dezelfde auteur brengt ook een artikel over het beroemde Nevelse orgelbouwersgeslacht Lovaert.

Dhr. J. Van de Castele verklaart de historische verwarring tussen Jean de Nivelles en Jean de Nivelle en gaat verder summier in op enkele Nevelse figuren zoals de Fredericqs, A.C. Vander Cruyssen en de gebroeders Van Roy.

Wie naar Nevele komt mag zeker een bezoek aan „Rietgaverstede“ niet nalaten. In het kort wordt dit museum aan de lezers voorgesteld. Overvloedige foto's en illustraties en een enig goed verzorgde kaft maken het geheel tot een aangename gids voor het Land van Nevele.

J.L.

„Mei 1940 ten Zuiden van Gent“

door Jacques DE VOS, Correspondent van het Navorsings- en
Studiecentrum voor de Geschiedenis van
de Tweede Wereldoorlog (Brussel).

Onderwerp van het boek

In dit boek worden chronologisch de gebeurtenissen behandeld van mei 1940 in het gebied ten Zuiden van Gent, om en in de bunkerlinie van het zogenaamd „Bruggehoofd Gent“.

Na een beknopte situering van deze versterkte linie, waarvan de 227 bunkers ingeplant werden op een lijn lopend vanaf Wetteren-Kwatrecht tot Deinze, wordt uiteengezet hoe deze stelling in staat van verdediging gebracht werd vanaf 16 mei 1940.

Op 19 mei begonnen de gevechten in het voorterrein, met de naderingsmars van de Duitsers en het verdragingsgevecht van de Belgen tussen Dender en Schelde. Op 20 mei ontbrandde de strijd om de eigenlijke bunkerlinie. Zeer uitvoerig volgt het relaas van wat voorviel tussen 20 en 23 mei, datum waarop de Duitse troepen de stad Gent binnenrukten.

In het tweede deel van dit boek gaat de auteur nader in op enkele bijzondere aspecten van het gebeuren, zoals de beschietingen door de artillerie en de activiteiten van de Belgische Genie. Tevens krijgt de lezer ook nadere gegevens over enkele typische Belgische wapens evenals over de Duitse bevelhebbers en het oorlogsdagboek van de betrokken Duitse divisie. Voor de lezer die er nog meer wil over afweten, volgen dan nog 7 pagina's tekstverwijzingen of verklarende nota's.

Opzet en gevolgde werkwijze

Zoals J. Vanwelkenhuyzen, Directeur van het Navorsings- en Studiecentrum, passend in het voorwoord schrijft, lag het niet in de bedoeling van de auteur de geschiedenis te schrijven van de hele veldtocht van mei '40. Het is slechts de geschiedenis van een deel ervan, maar dan van een episode waarover tot heden nog geen afzonderlijke studie werd gepubliceerd. Hierbij werd ook voor de eerste maal gebruik gemaakt zowel van de Belgische, als van de nog bewaard gebleven Duitse militaire archieven van de legereenheden die hier tegenover mekaar stonden : dag na dag, uur na uur, werden de oorspronkelijke documenten van beide tegenstanders naast mekaar gelegd, zorgvuldig vergeleken en nuchter afgewogen om er de werkelijke toedracht uit af te leiden. Waar zulks nuttig leek, werd ook een beroep gedaan op de herinneringen van ooggetuigen of van deelnemers aan de strijd.

Het spreekt vanzelf dat „Ten Zuiden van Gent” niet in één maand en zelfs niet in één jaar werd neergeschreven. Wanneer men weet dat de samensteller van deze kroniek reeds in 1970 met de opzoekingen begon in het Duits militair archief te Freiburg, dan beseft men meteen dat deze uitgave het resultaat is van een ontzagwekkend aantal uren werk en van meerdere jaren overwegingen over vorm en inhoud.

Overtuigd als de schrijver is van het ontstellend leed dat het oorlogsgeweld met zich brengt voor alle betrokkenen, is dit boek beslist geen ode geworden aan het krijgsgeweld op zichzelf. Het is enkel het relaas van de oorlogsbelevissen van een aantal mensen en de geschiedenis van de dramatische gebeurtenissen die zich afspeelden tijdens de meidagen van 1940, toen de gevechtshandelingen uitwaaierden over zoveel van onze dorpsgemeenschappen ten Zuiden van Gent zoals BAAIGEM, BOTTELARE, DIKKELVENNE, GAVERE, KWATRECHT, MEILEGEM, MELSEN, MERELBEKE, MUNTE, OOSTERZELE, SCHELDERODE, SCHEDEWINDEKE, ZWIJNAARDE, of, verder van Gent, BAVEGEM, OORDEGEM, SINT-LIEVENS-HOUTEM, SMETLEDE enz.

Nu het „Jaar van het Dorp” alom aanleiding geeft tot heel wat lokale geschiedschrijving, is het ook wel van belang te kunnen beschikken over een boek waarin de tragische uren voor onze dorpen in mei 1940 nader werden belicht vanuit militair-historisch standpunt.

De auteur

Jacques De Vos, geboren te Scheldewindeke - vandaar zijn grote vertrouwdheid met het terrein waarop dit boek zich afspeelt - werd in 1970 aangezocht om als „correspondent” deel te nemen aan de werkzaamheden van het „Navorsings- en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog”, dat zoals men weet te Brussel werd opgericht onder de auspiciën van het Ministerie van Nationale Opvoeding. Deze zeldzame eer voor een amateur-historicus was voor hem een grote aansporing om verder te gaan met het verzamelen van gegevens en dokumenten.

Zijn gespecialiseerde bibliotheek is bekend tot in het buitenland. Hij werd geciteerd voor zijn medewerking aan de werken van Eddy Florentin, de Franse kroniekschrijver voor Normandië 1944, waarvan de boeken in miljoenenoplage over de hele wereld werden verspreid door de „Presses de la Cité” (Parijs) en hij droeg in niet geringe mate bij tot het realiseren van twee boeken over de „Atlantik-Wall”, die eveneens in Frankrijk werden uitgegeven.

In Nederland behoorde hij tot de actieve werkgemeenschap die het maandorgaan van de „Documentatiegroep 1940-45” samenschreef en is

hij nog steeds een gewaardeerd medewerker van „Bulletin 39-45“, het maandblad van een Nederlandse studiegroep onder voorzitterschap van de gekende luchtoorlogspecialist A.P. de Jong.

In eigen land tenslotte werd hij vermeld als co-auteur in het boek „Hoe België W.O. II overleefde“ (Reinaertuitgaven 1975), was hij ook co-auteur van het werk „Aalst : Zomer 1940“ (samen met Jos Ghysens) en werkte hij mee aan „Aalst 1940-1944 : een stad onder Duitse bezetting“ (van dezelfde auteur). Hij werd ook als een van de voornaamste medewerkers geciteerd in „Waar de rode klapproos bloeit“, het boek dat Karel Aernoudts schreef over de Slag om de Scheldemonding 1944.

„MEI 1940 TEN ZUIDEN VAN GENT“ verscheen in eigen beheer en werd gedrukt op de persen van de Drukkerij De Vuyst te Gavere. Het telt 191 bladzijden en is geïllustreerd met 22 foto's.

Het boek is te bekomen bij de schrijver (De Pintelaan 313, 9000 Gent) mits betaling van 260 fr. en 25 fr. voor verzendingskosten d.w.z. storting van 285 fr. op postrekening 000-1091896-64 van J. De Vos, Gent. Het werk wordt ook verkocht in het museum „Rietgaverstede“, A.C. Vander Cruyssenstraat 60, Nevele.

- De Nevelse dichter Joannes van der Eycken geeft naar aanleiding van de Kerrebroekfeesten te Nevele een dichtbundeltje uit getiteld „Eenvoudige rijmen over gewone mensen“. Het bevat zes gedichten die handelen over het gewone leven tussen het eenvoudige volk. Het werkje is verlucht met tekeningen van Denyse Van Doosselaere. Het bevat 28 blz. en wordt te koop aangeboden bij O. Mortier, Kerrebroek te Nevele.

*De Boerenbuitenroute
Drongen - Landegem*

Diederik Janssens heeft fietsboekje nr. 7, met bovenstaande titel geschreven.

Onze 27,8 km lange fietstocht begint en eindigt aan de Gerolfkerk te Drongen. Na een woordje geschiedenis over de Drongense abdij, thans eigendom van de Jezuiëten en zetel van de volkshogeschool „De Sirkel”, gaat het werkelijk de boerenbuiten in, dwars door landerijen en, in de zomer, door korenvelden. Hier en daar een kapelletje en vele hoeven, waarvan sommige niet meer bewoond zijn door de oorspronkelijke bevolking. We trekken door Merendree en Landegem, met zijn modern kerkje. Broeikassen kenmerken dit dorp. Aan het einde van ons fietspad, voorbij het kasteel Kapellegoed, door een nieuwe woonkern en veel nieuwbouw terug naar de Sint-Gerolfkerk. Fietsboekjes van de Vlaamse Toeristenbond zijn, zolang de voorraad strekt, te koop in al de V.T.B.-boekhandels tegen 20 fr. per exemplaar ; 16 fr. voor leden van V.T.B. of V.A.B. Prijs telkens te verhogen met 2 fr. als over de post moet worden toegezonden.

H.E.

INHOUDSTAFEL

Blz.

J. VAN DEN HEUVEL, Een grote zoon van Merendree : dokter Isaac-Joseph De Meyer	63
A. JANSSENS, Een oud gebruik : Overnachten op hoeven	82
J. LUYSSAERT, Herdenking van Rosalie en Virginie Loving te Nevele op 13 mei 1978	85
KRONIEK	
1. Verslagen	90
2. Mededeling	91
3. Varia	93

HEEMKUNDIGE KRING „HET LAND VAN NEVELE”

- Voorzitter** : J. LUYSSAERT
Veldestraat 8
9841 MERENDREE.
- Ondervoorzitter** : J. VAN DE CASTEELE
A. Rodenbachstraat 48
9910 SINT-AMANDSBERG.
- Secretaris-penningmeester** : G. SCHAECK
Vosselarestraat 16
9840 LANDEGEM.
P.R. 000-0627981-03.
- Bibliothecharis** : A. BAUWENS
Pastoriestraat 19
9854 MEIGEM.
- Redactiesecretaris** : J. LUYSSAERT, Merendree.
- Redactiesecretaresse** : L. LAVENT, Vosselare.
- Bestuursleden** : I. BUYSSE, Poeke.
E. CLAUS-DE ZUTTER, Lotenhulle.
L. DE ROO, Lotenhulle.
L. DE RUYCK, Hansbeke.
P. D'HOKER, Nevele.
D. D'HOOGHE, Nevele.
A. JANSSENS, Nevele.
R. LEENKNECHT, Hansbeke.
M. MICHIELS, Vosselare.
- Verantwoordelijke uitgever** : J. LUYSSAERT, Merendree.